

המחנה

עתו שבועי

רכל עניני החיים. לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכך ערב שבת. ....

מחיר החתימה ע"י המצפה עם ההוספה הספרותית החדשה:

כאוסטריא-אונגריא:
לשנה 7 בתרים
לחצי שנה 3.50
לרבע 1.76

באשכנז:
לשנה 8 בתרים
ביתר הארצות:
לשנה 9 בתרים — 9.50 פראנק.

על "המצפה" בלי ההוספה הספרותית אין לחתום.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הוכרות: לנפטרים לפי גדל השטח.

ברכת מז"ט חצי הכתר. בראש הגליון שני בתרים.

גליון בודד 12 קר.

מכתבים כלתי חפשים לא יתקבלו. כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעליו. המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם מקומו הקודם.

האדרסה לבית המערכת ולארכיון: Hamicpe

ul. Św. Sebaszjana 32, Kraków.

Kraków, 12 Stycznia 1906.

גליון ב.

הראשון, טו שבת הרס"ו.

לאומותנו היא רשת פרושה להגלינו, ללכוד נשמתנו, למחית שמנו. בי הלא פולני ואשכנזי, שדרכיו שונים מדרכי כל הפולנים והאשכנזים, מרגיש בעל כרחו בוש בזה. איש טורקי הכא ווינה לא יבוש להתהלך בחוץ בבגדי אנשי המזרח, אבל אשכנזי בוויץ יבוש ללבוש בגדי טורקים. איש צבא מתנאה בבגדי התבלת או במכנסיו האדומים כדס, אבל איש מן העם יבוש ללבוש מכנסים אדומים בקרב בני עמו. ואמנם ידעו המהוקקים מה הם עושים. מתוך הכוונה הזאת יצאו מכלל ישראל רבבות יהודים בארבעים שנות היותנו ודוקא מן המשפחות הגדולות המיוחסות והחשובות, שהיו עד העת ההיא נזר ישראל ותפארתו, כי אנשי המשפחות ההנהגה הרנישו את הכוונה יותר מכלנו.

כלל גדול הוא, שהיהדות תוכל להתקיים כגוים בארצות פזורה רק תחת מועקה גדולה, כאשר יבדילונו העמים לרעה מכל יושבי הארץ, כמו שהיה בימי הבינים או תחת חרות נמורה ומחלטה, בלי כל צל לחץ, בלי כל בוז וקלון בשביל היהדות. בימי הבינים, בימי השמדות, כאשר היו היהודים להקוללים אלקים, או לא המיר יהודי את דתו ברצון. בן גם לא המירו היהודים ברוסיה את דתם בימי הקיסרים העריצים ניקולאי הראשון ואלכסנדר השלישי ברצון. וכן אין היהודים באמריקה, באנגליא, באיטליא ובהולנד ממירים את דתם, אף שפרקו רובם מעליהם את עול הדת, כי שם חרות

ארבעים שנה עברו ליהודים באוסטריא ללא בינה וללא הרגשה, לדעת, כי מה שמאנו להכורנו בשעת מתן הזכויות בתור עם היה בכונה, למען תהי בזה תואנה למנוע ממנו את הזכויות, שנתנו לנו, למען יוכלו להעלים עין מצרכינו הפרטיים, לבלתי שלם שכר רבנינו, למען נשלם אנחנו מסים מיוחדים לצרכי הקהלות ושכר למוד מיוחד והמסים האלה גדולים הרבה יותר מן המסים שנשלם לממשלה ולולא היינו אשכנזים ופולנים ומשבים בעיני הממשלה היתה הממשלה מכרחה לתת לנו מקופתה את צרכינו אלה, ועתה היא פטורה, כי הלא דבר פשוט ומובן הוא, שאין לפולנים צורך בכהנים אחרים ובכ"ס אחרים הוין מאלה המתכלכלים ע"י הממשלה. ובצאת חוק שמירת יום ראשון פשוט ומובן הוא, שאין להגן מן הפולנים זמן האשכנזים לדרוש להפטר מהובת השביתה הזאת, כי הלא דבר ידוע הוא, שהפולנים והאשכנזים מהויקים בדת הנוצרית. וכן אין לנו רשות בתור פולנים ואשכנזים לדרוש כירה כשרה מיוחדת ליהודים בבתי הצבא ובבתי האסירים, בעוד שלמהמדים בכוסניא ישנה כירה כשרה ע"פ דתם והם פטורים אף מעבודה בשבת שלהם ביום ו'.

ארבעים שנה לא שמו היהודים אל לבם, כי ישנה עוד כונה במניעת הזכות הלאומית ממנו: להחיש את בטול עם ישראל, שהוא לצנינים בעיני בעלי הדת השלמה, מהאה היה לדעותיהם בעניני דת ומפגע לרגש כבודם בבחינה הזאת... גזלת

יהודים אנהנו!

לזכר עולם ישאר ליל י"א טבת של השנה הזאת, באותיות זהב יכתב בדברי ימינו לדורותינו, כי בו נשמעה בפעם הראשונה, אחרי שנות עשרות של כחש ומעל מצד אחד ושל רפיון ידים ואי-מעשה מצד שני, הקריאה הנמרצה בקול רם ובפה מלא מפיות מאות אלפי יהודים באוסטריא: יהודים אנהנו! והקול נשמע כגוים ובחצרות הממשלה. הסר המסכה! הלאה נוצות זרים! אמנם היהודי המהויק בתורתו מודה זאת לפני אלקיו עשר פעמים ביום וצוררנו מזכירים את האמת הזאת אף למתכחשים בעמנו מאה פעמים ביום וככל זאת נהוצה היתה ההודאה בפומבי לרוב בני עמנו. הלא למרות ההודאה בביתנו ולמרות ההזכרה על-ידי צוררנו כמעט נשכחה האמת הזאת. לא רק אחינו המתכללים, המתאמצים להשכיח שם ישראל ולמהותו מתחת שמי ה', כפרו בישות עמנו, כי אם גם אלה הקוראים פעמים באהבה: "הבוחר בעמו ישראל באהבה", ו"אוהב עמו ישראל" כחשו מהוין לכתלי ביהכ"נ בקיום ישראל בתור עם ויעזרו בזה להתבללות ולאבדת ישראל כגוים, גרמו בזה, שורע רוב גדולי הגאונים וצדיקי עמנו המירו דתם, כאשר אך יצאו ממושבות אבותיהם בערים הקטנות ויתחילו להקל בדת, כי אחרי שעם ישראל איננו בעולם והיהודים אינם רק כתה דתית אין עוד כדאי לסבול בשביל היהדות אחרי זנחם מנהגי הדת.

אוי ואבוי, העתים רעות, הצעירים והצעירות אינם צריכים לשדכן כלל, הם גומרים את השדוך ככי טוב בלי מתוך. ופרנסתי מה יהי עליה? ולא זאת בלבד, אלא גם מסחר הספרים הולך ומתמעט. הדור מתקלקל ואין קונה אף סדורים ומחזורים. המקום ירחם!

הדלת נפתחה ושרה'לי אשתו באה החדרה. "אין להביר את העיר, קראה שרה'לי לבעלה, אנשים הולכים ומתעשרים, ממש שואבים זה. גם הבטלנים והקבצנים היו לסוחרים ולמוכרים ומרויחים, רק אתה אינך מוכשר למאומה. למה תשב פה בעצלתים, פוהק ומביש איך צפרים עפות? צא ועשה גם אתה איזה דבר. אולי תשתכר לצרכי הימים המוכים הממששים וכאים".

"אבל מה אעשה, ענה הנחום יונה, אם אין פרוטה ככים? כיצד אסחר?"

"אם השמע לעצתי, אמרה שרה'לי, קח איזו הפצים מכלי הבית ומספרין ולך אל רביאבא'לי ותתנם לו ערכון, והשאל לך שלשים גולדן, ותקח בהם חלות לחם, פירות, מי סודה, ותצא השדה בין אנשי הצבא, כמו שעושים הרבה אנשים".

הנחום יונה שמע בקול אשתו, ויקח את מחבת הנחשת, את טבעת הזהב אשר לאשתו, את שעונו, הומשיו ומשנייתו ויצרור אותם במפה, וילך לר' אבא'לי.

"לך וצלה, קראה שרה'לי אחריו, ומעיניה נולו

אף שלא למדו את המלאכה הזאת. הכל מקנאים בחיים שלמה, העושה מי זודה, לוקח הוא בעד בקבוק מים פי שנים מאשר לקח המיד, והוא הולך ומתעשר, השפע מרובה, הכל עובדים, הכל משתכרים, ואין אף אחד יושב במל.

והנחום יונה השדכן יושב לו בחדרו על יד החלון והונה בספר המונח לפניו. לפניו, ר"ל אחר חתונתו, היה הנחום יונה סוחר-תבואה. לא ראה אמנם סימן יפה במסחרו, וכעבור שתי שנים אול כסף הגדוניה ויעזוב מסחרו ויהי למרסר. אך גם בסרסרות לא הצליח; הרוח יודע מדוע. כל מה שהתחיל למרסר נמרו אחרים, והוא לא לקח אף פרוטה אחת. על-כן עזב גם את הסרסרות ויהי לשדכן ומעט גם מוכר ספרים. באמרי "מוכר ספרים" אל ידמה הקורא, כי ספרים נמצאים אצלו להמכר, לא כן. נמצאים אצלו רק סדורים, מחזורים אחרים, קינות, הגדות, סליחות, מכתבי יולדות, ועוד כיוצא בהם.

הנחום יונה סגר את הספר ויפתח את החלון ויבט מעט החוצה. רואה הוא המון פנים חדשות לבושים כבגדי יו"ש רצים ושבים בשוק, זה חוץף ושותה, זה חוץף ואובל, והעיר כלה כהתונה בעיניו. עקבתא דמשיחא, קרא הנחום יונה לעצמו, בקמטו את מצחו ובהוציאו אנחה מרה, היש חצפה גדולה מזו? בחורים ועלמות מטיילים בשוק כפרהסיא ואין מוהה בידם, היש צרך בדור חצופים כזה כשדכנים?

פיריטון.

בשעת המנבר

העיר נ. הקטנה מאד והמלאה רפש ושיט מיום הוסדה, נהפכה פתאום לקריה הומיה, מלאתי הוד ויפי. נראה כאלו התפשטה לארבה ולרחבה, וחוצותיה הצרות כמו נתרחבו. הקנו את הדרכים, קבעו מדרכות, הציבו פנסים, נקו את הרחוב מן הכוץ והאשפה הנמצאם שם המיד בקיץ כבחרף, הכתים נמשכו בסיד כעל צבעים שונים, דגלים שחורים-צהובים מתנוססים על גניהם, השמחה מרחפת בכל פנות העיר — הקיסר יבא העירה, והעיר תהיה עיר מלוכה לימים אחרים. אנשי צבא אין מספר שובנים בתוכה ובסביבותיה. גנרלים הרבה, גם פרינצים אחרים עוברים בחוצותיה, המון אורחים באו לקבל את פני הוד מלכותו. השפע הולך, בלי עין-הרע, ומתהרבה מיום אל יום. כל התניות וכל בתי המרזה מלאים אנשים מהניץ התמה עד חצי הלילה. בעלי בתים רבים נעשו אכסנאים ומקבלים אורחים על מנת לקבל פרס. האופים עובדים בהרצות ואי אפשר להם להספיק די לחם. על-כן נעשו הרבה אנשים ונשים, שאבותיהם ואבות אבותיהם לא היו אופים — לאופים, ומשתכרים ממון הרבה,

גמורה ומחלטה ליהודי בלי תרמית ותהתכמות. היהודים הרבו להמיר את דתם רק בימי החרות למחצה, בימי מתן החרות בערמה, במחשבה תחלה בכדי לצוד נפשותינו, כמו ברוסיה בימי הקיסר ההפכף אלכסנדר השני, ששהרר את היהודים מעט רק למען עשותם לרוסים, ללכוד נפשותם (הרוסים הם אנשים תמימים וע"כ לא הסתירו חפצם זה בערמה דיפלומטית, כי אם קמו על היהודים בגלוי להסירם מתורתם, כמו אותם בגלוי לקצין פאותיהם ולהסיר בגדיהם הלאומיים), באשכנז, באוסטריא ובאונגריא, ששם נתנה לנו החרות רק בתנאי, כלומר בהתנבלות על נפשנו, כי קוו המחוקקים, כי אשר תעכורנה איזו עשרות שנים בחרות מזויפת בזאת, לא יראה ולא ימצא כל יהודי בגבול הארצות האלה. אבל תקותם קמה רק במקצתה, רק איזו רבבות יהודים המירו דתם וכלם לא המירו ועל כן חרה אף הממשלות והעמים בנו כימינו אלה ויחלו ללחצנו בגלוי בגזרות קשות, לחוקק חקים מעיקים בעניני הדת נדננו, כמו השחיטה והשבת, להרחיקנו ממשורת הממשלה, לגזול לחמנו, ומפלגות אנטישמיות קמו לכולתנו. והכל כערמה נפלאה, באופן גלוי, — לאמר: כל החרות נתנו לכם בתנאי, שתפשעו כלכם ביהדות ואחרי שרובכם נאמנים לה עוד אינכם כדאים.

ובכל אלה לא לקחו בני עמנו מוסר. כל העמים, אף ההריוטים שבהם, שאינם לא שוטמים ולא פקחים, הבינו את הערמה הזאת וישראל לא ידע, עמנו לא התבונן לאון הנעשה לו. ויוסף להודות לשקר המנוחק, שכל העמים עשוהו להוכח ואטלולא ויעלימו את יהדותם ויתחפשו לזרים — שה בעוד זאב. פתאם, בהיסח הדעת, קמו כל היהודים בוויין, בגליציה ובבוקובינה וגם קצתם בארצות הסודטים ויצעקו בקול גדול וכלם בלילה אחד: יהודים אנחנו! מה שלא פללנו ראינו ומה שלא היינו מאמינים לפני חדש ימים אף בחלום קם לעינינו בתור מעשה שהיה. נסים ונפלאות נעשים לעינינו. כל ישראל צועקים יהודים אנחנו, שמנו כזב מחסנו עד כה ובשקר נסתרנו. בכל ערי גליציה ובבוקובינה, בכל חלקי עיר הבירה וויין היו אספות עצומות כליל י"א טבת אחרי התענית על כבוש ארצנו ביד זרים ובררשות מלבבות לוקחות לב ובקריאות בקול רם מקרב ולב עמוק התודו על הטאתם ויקראו: יהודים אנחנו ויהודים נהיה ואת הורדי הזה שלחו מכל הערים

ותשם אותם בבתי האסורים, שהם מלאים ככלוב מלא עוף. ידי העם, שנמשך אחרי המורדים, רפו והם שבים איש איש אל עבודתו. גם השביתות חרלו אף שלבות הפועלים כים סוער והם מחכים לשעת הכשר לשוב להעיר את המרידה. האזרחים החלו להכונן אל הבחירות למועצת הממלכה והממשלה משגיחה לכל יעמידו קנדידטים חפשים. הרומא הראשונה תהיה מלאה אנשים חשכים נסוגי אחר. באכזריות נוראה מיסרה הממשלה את ראשי המורדים. את קצתם העמידה לפני כ"ד של צבא, שדנם למיתה מיד. ה"רפובליקה" החדשה כמדינות הים הבלטי נככשה על נקלה וראש המורדים נתפשו. רק בקוקו עוד אנרחיה שולטת. המדינות ההן כרותות מרוסיה ומלחמה יום יום בין מפרים ובין ארמנים. גם מסלת הברזל הסכרית היא ביד הצבא המורד השב ממאנדשור. מאין להם די צרכם במזון הם פושטים על כל הערים והכפרים בסכור, שודדים ומחריכים ועושים תועבות גדולות. הממשלה אינה מקימה את ההכטחות הטובות, שהבטיחה לפקירי הדואר והמלגרה, למען ישובו אל עבודתם, אררבה היא קונסה אותם על חטאותיהם ותקמין את הכנסותיהם. — לפני כ"ד הצבא יעמדו נציבים אחדים, שמשלו במדינות הנכול בשעת המרידה. הם נאשמים, כי נגואלו ויהם בשחד ע"י ראשי המורדים כי מיליוני רובל לקחו שחד, למען יעלימו עיניהם מכל כלי הנשק, שהמורדים הכניסו לארץ.

זמן מכריע בצרפת. שני ענינים נכבדים עומדים בצרפת על סדר היום: בחירת נשיא הרפובליקה, שתהיה בימים האלה ואספת צירים מכל הממלכות בעיר אלגזיראם בדרום ספרד, להועץ ע"ד גורל מארוקו. באספה הזאת יוטל הגורל על מארוקו, אם תאבד את חרותה או תהיה ברשות עצמה. צרפת דורשת, כי לה המשפט לשמור את הסדרים במארוקו, כלומר לנהל את עניני הממלכה המחמדית הזאת. ואשכנז דורשת להעמיד אותה תחת השגחת כל הממלכות הגדולות ולצרפת לא תהיה רק איזו זכויות קטנות מיוחדות. — למשרת נשיא הרפובליקה עומדים שני קנדידטים. פאליער נשיא הסינאט ודומע נשיא מועצת הממלכה. הקליריקלים והמתונים עומדים לימין האחרון, הוא איש הפכפך רורף אחר הככור ונוטה לכל הצדדים, והראשון הוא איש ישר מאד, כעל כשרון וכעל דעות חפשויות. כל המפלגות החפשויות עומדים לימינו.

הזאת. הנחום יונה נאות לדכריו וימסר לו את המשכנות, ור' אבא'לי נתן לו 25 גולדן ויברכהו בהצלחה, וילך לו.

טרם עכרו עשרה רגעים, והנחום יונה שכ נכהל ונחפו כפנים זועפים. „מה קרה לך? קרא ר' אבא'לי.“ „כ-כ-תי, ענה הנחום יונה, מ-ני-תי שנית את המעות וה-נה אין לי רק שלשה ועשרים גולדן.“

„איזה שומה, המאבד מה שניתנים לו, התפלסף ר' אבא'לי. מסורה היא כירינו, כי שלשה אלה שומים המה; חזן, שדכן, ובדחן. אם אכרת מה תחפוץ ממני? לך וחפש אולי תמצא.“ הנחום יונה נשך את שפתיו ויעלם את כעסו, וישב הביתה, וכלכבי ידע את כל אשר נעשה. . . . . *

עברו ימי המסחר, ימי השפע הרב. הוד מלכותו עזב את העיר, ואחריו גם המון האזרחים, אנשי הצבא נסעו מזה וישבו למקומות התנותם. הסירה העיר את בגד היו"ט מעליה, פשמה צורת עיר בירה ותלבש צורתה הישנה. הכל עיפים, הכל יעעים כמחותנים אחר החתונה. התגרנים שכו משרה המנבר, וכיניהם גם הנחום יונה. כלכתו לשוב הכיתה היה שמח ועלן, צלחותיו היו מלאות מטבעות מצלצלים וירמה כלכבו, כי סכום גדול הרויח. אולם מה התעצב בראיתו, כי עמל לרוח — בשביל ר' אבא'לי... מנה את מעותיו וימצאן עולות לכ"ו גולדן, ולסחור התחיל בכ"ג. נמצא שהרויח שלשה גולדן חוץ ממה שאכל במשך הימים

כשעה אחת אל הממשלה וינה: „ישמעו מצרים, ישמע בית פרעה, כי באו אחי יוסף“*) והיפה ככל זה הוא, כי באספות השתתפו כל מפלגות עמנו ומלכד הסוציאליים, שערערו על התודאה בלאומות ישראל, היו ההחלטות פה אחד ולב אחד ואעפ"י שמקדילי האספות והדרשנים היו הציונים הודו הפעם גם החסידים וגם הרבנים וראשי הקהלות בעקר היהודי הזה. כלם הרנישו, כי מעל גדול מעלו נשיא קהלת לכוב וחבריו בישראל בהתחרם אל קובעי נפשותנו ואל הסוציאליים עוכרי ישראל, להכחיש קיום עם יהודי. כל ישראל שבו לחיות אחים ו"יהודים אנחנו" הוא דגלם. יתי היום הזה מבורך בתולדות ישראל לעולם.

ענינים מדינים

המצב באוסטריה. מועצת הממלכה הפתח בנשמע, ביום 26 לח"ו וענין תקון סדר הכחירות יובא בראשונה לסדר היום. לע"ע אין אף למפלגה אחת קורת רוח מן ההצעה, כל מפלגה יראה פן יקפחו זכויותיה וביחוד מתעצבים הפולנים, שהם יפסידו בכל אופן בהרחבת זכות הכחירות, אף שהממשלה הבטיחה להם להוסיף על מספר צירי גליציה י"א איש. במחנה הרוחנים סער גדול, כי הפולנים מתנכלים עליהם לפתות את הממשלה להנהיג בגליציה בחירות ע"י אמצעי, באופן שלא יוכלו האכרים לבחור בעצמם, כי אם ע"י שליח, כמו שהוא בכחירות לוועד המדינה. הרוחנים לא יחשו, הם נכונים לקום כאיש אחד ולדרוש משפטם בחוקה.

המבוכה באונגריא. הכל כמקדם. לשוא עמל המשתדלים לעשות פשר, גם הקיסר וגם המפלגות המתנגדות אינם מותרים על דעתם. לא יתנו לממשלה למנות שרי פלכים חדשים תחת הקודמים, שהתפטרו והמתרצה לקבל משרה כזאת יכוהו העם מכות רצח וישלחוהו מן העיר כקלון.

המרידה ברוסיה. הממשלה שכה להיות השלמה כרוסיה אחרי תפשה את ראשי המורדים

*) כמעט מכל ערי גליציה הגדולות והקטנות קבלנו מכתבים עיד אספות והחלטות כאלה ומאין לאל ידנו להרפס את כלם יסלחו השולחים אם לא נרפס אף אחד. המערכת.

דמעוה. לכה נכא לה, כי לא תשוב לראות עוד את המחבה, שירשה מאמה ע"ה ואת טבעתה, שנתן לה בעלה ביום בואה עמו בבית. היא יודעת היטב כי אשה ר' אבא'לי אוהבת מאד תכשיטים, וכלי נחשת וחפצים כאלה, הנופלים לידה, אין מוציאים אותם עולמית...

ר' אבא'לי הוא יהודי נאה בעיר, הנהו גכאי בכמה"ד, אוסר הוא את הסליחות הראשונות לפני התכה, וכשהוא מרים את קולו וקורא „הנשמה לך...“ בנגון מעציב, מעורר הוא יללה נוראה בעזרת נשים, ולא אשה אחת מקנאת או בבילא גיטל אשהו, שזכתה לבעל כזה... מהפלל הוא שחרית ביום א' דר"ה, ובהרימו את קולו ושואג כשאגת אריה „המלך!“ מתנועעים אמות הספים. כמדומה לו אז, שבוקע הוא רקיעים בקולו ומבלכל את השמן עד שאינו יודע בין ימינו לשמאלו, מקריא הוא את סדר התקיעות לפני ההוקע, ומי שלא ראה את ר' אבא'לי בשובו מן המקוה לפני תקיעת שופר בהתעטפו כקישלו ובטליתו והמים יורדים מזקנו על פי מדותיו לא ראה יהודי יפה מימיו. מהפלל הוא גם נעילה ביוכה"פ. וכשהוא מזמר את הקדיש במלוריה נוגה וכקול בכי מעט, הוא מעורר את הלבבות לתשוכה יותר מהרב בדרשתו בשכה-שובה. בקצור, ר' אבא'לי הוא יהודי נאה במלוא מובן המלה. הוא גם למדן מעט, ביחוד הוא מצמין בצדקתו, ברדפו את הציונים ובהחרימו את לה"ק. עשיר הוא, ויושב ועוסק במצוה הגדולה „אם כסף תלוה...“

שהוא אוכל שכרה בעולם הזה. ואל יעלה על דעתך קורא נכבד, כי ר' אבא'לי הוא מלוה ברבית חלילה, לוקח הוא אמנם צ"ל מן הגולדן לשבוע, אבל לא זאת הוא — לפי דעתו — הרבית, שאסרה התה"ק, ובפרט כי הוא יוצא כל הדעות ועושה „היתר-עיסקא“, הנוכל לכנותו בשם „מלוה ברבית“...?

עתה הוא יושב והוגה בספר „ראשית חבמה“ והנחום יונה בא אצלו, בא נא וראה איך הוא מקים סיפא דקרא: „את העני עסר...“ „כרוך הבא יהודי!“ קרא ר' אבא'לי. בכא תנחום יונה הביתה, שב, מה הבקש? בלי ספק נהייה גם אתה לרוכל, חא-חא-חא! סימן טוב, גם השדכנים נעשים תגרנים, עתים טובות, כרוך העליון, יהודינו מתעשרים, כמה תכקש ללות?!

„שלשים גולדן“, ענה הנחום יונה. „היש לך איזה משכון טוב?“

„כן“, ענה הנחום יונה ויפתח חבילתו ויראהו את חפציו.

„טוב, אמר ר' אבא'לי, אלוה לך שלשים גולדן על משך שלשה שבועות המנבר, ואני אקח שברי כמקדם 5 גולדן.“ „חמשה גולדן? קרא תנחום יונה. כמשתומם. „אבל עליך לדעת, ענה ר' אבא'לי, כי הימים ימי מסחר המה, והרוחים רבים מאד וא"כ גם אני צריך להרויח יותר מבעת פשוטה, מובן מאליו, כי גם אני צריך ללקק איזה עצם טוב מן כל החתונה

על המצפה

מרפש הקהלות.

בהיות לפני שלש שנים קונגרס של רבנים מכל ארצות תבל בקראקא לא אבו גדולי הרבנים להשתתף בו. את מעמם לא הגידו, אבל מובן היה: מקהיל הקונגרס אינו נודע כהור אדם גדול, הוא רב במצרים ואין יודעהו ואין מכירהו ואין לפי כבוד גאונינו לשמוע בקולו, לנסוע לקונגרס, שרב ממצרים הבין אותו. במליצה השתמשו, לדחותו: "ממצרים ועד הנה ושם נאמר ו" הקונגרס התאסף בלי גדולי הרבנים והחלטותיו היו בהלכתא למשיחא, אין יודעין ואין מקימן ואף הרבנים, שהשתתפו בקונגרס, אין להם עוז לקים את החלטותיהם, אחרי שגדולי הגאונים התנגדו לכל הקהלה הקונגרס ואין כל מוסד, שישגיח על קיומן. והתקלות, שראה הרב הבלתי נודע ממצרים ברבנות ובקהלות וששאף לתקן ע"י קהל רבנים מכל העולם וע"י יסוד חברה רבנים, לא ראו הרבנים הגדולים המפורסמים ועדיין אינם רואים אותן והתקלות הולכות ורבות וגדולות והן מביאות רקב בקהלות ובזיון לתורה וליהדות, הרבנות הולכת וכתוננת והיא כאבר המדולדל בגוף ישראל ואין מרגיש עוד אף צרך להקים רב אב"ד בקהלה ולולא הממשלה, המבריחה את הקהלות בכח החקים להקים רב אב"ד, היו בזמן הזה כל בסאות הרבנות בערים הגדולות פנויים. והרבנים עומים יושבים בשלוחה ואינם מוצאים עוד כל צרך להתאסף, להועץ, לתקן את מעמדם, לעשות את עצמם נחוצים באיוו כחינה, כדי שלא יעזו ראש הקהל ע"ה או אברך עז פנים או איוו בתה חצופה, לרמוס עליהם ולגולל בעפר קרנם, ולא יקרו עור מקרים מבחילים ומרגיזים, אשר יקרו בכל קהלה במות עליה רבה, כי יקפצו שנים או שלשה רבנים כפעם אחת ונוטלים את הרבנות ביד חזקה בכח איוו תקיפים וגורמים מחלקה, שנאת חנם וכל קלקלה ומשפטים בישראל שלא לצרך. הנה מעשים מן הימים האחרונים:

בסאמבור-הישנה נפטר הרב מו"ץ ותחת למנות רב אחר במקומו קפצו שלשה "אברכים" וישלו גדולה לעצמם, להורות הוראה כל אחד בכח מפלגה אחרת וכפי שמודיעים אותנו אין אף ביד אחד מהם היתר הוראה, אבל יש לכל אחד איזה תקוף בעיר התומך

וחוץ ממה שנשאר לו איוו חלות ומעט פירות. אבל מה יעשה, כיצד יפרה את משכנותיו? הלא שלשים צריך לשלם ואין לו. בלב נשבר בא אל אבא'לי, ויספר לו את הסוד המר.

"ומה תבקש? שאלהו בצחוק, הלא הגדהי לך, כי שומה אתה, גבר לא-יצלח לכולם. הכל הרווחו ואתה לא. הנך בלי עין-הרע בר מזל גדול".

"הנני מבקשי ענה הנחום יונה בהכנעה, שר' אבא'לי ישיב לי את משכנותי, ובעד ארבעת הגולדן ישאר אצלו שעוני".

"לא, קרא ר' אבא'לי, אינני חפץ להיות שומר שעונך. המכעת והמחכת תשארנה אצלי בעד הנשאר חוב ושאר המשכנות אתן לך. אינני מבקש, חלילה, שחפצך ישארו אצלי לחלוטין. באיזה יום, שיהיה לך כסף, תשלם לי את חובי ואשיבה לך. אולם דע, כי אם יעברו שני ירחים ולא תפרם, אזי אין לך דין ודברים עמי.

הגיעו ימים טובים ולהנחום יונה היו הוצאות נחוצות יותר מאשר לפדות את משכנותיו. עברו שני הידחים ומכעת קשורי שרה'לי ומחבת ירושתה נשאר בכת ר' אבא'לי לחלוטין. אומרים כי לבילא גימל אשתו יש נומים ומכעות אין מספר, וכלם משכנות המה, שנשאר אצלה בעד רבית רבית...

ר' אבא'לי יהודי נאה הוא בעיר, גם למדן מעמ, ביחוד הצמין בצדקתו בשעה המנבר בתמבו בידי יהודים רבים כהלואותיו...

גרידק. שמואל צבי ווייס.

בידו. אנרחיה שולמת בקהלה ואיש הישר בעיניו יעשה. למין רוסיא קמנה נעשתה הקהלה הקמנה. כי גם לראש הקהלה שם אין רצון ואמץ להשקיט את העיר, הוא רואה ושותק באמרו; אין חפצי להכניס ראשי במחלקת ולפי דברי סופרנו משם הוא בעצמו הוא המתחרר ריב ומשלח מדנים בין אחים ועושה במחשך מעשהו, למען יחזיק הוא מעמד. נובל לשער מראש, בי הבחלקת האריך שם ימים עד שימות כל הדור הזה ומכריע לא יהיה, כי הלא אין הסתדרות לרבנים, אין כל איש ומוסד, שהרבנים מחויבים לשמוע בקולם, לשבת מריב. בה צפויה קהלה שלמה לחרבן ולדלדול, יען אין הרבנים מרגישים צרך להסתדר וליסד חברה רבנים, אשר הועד שלה ישגיח על הרבנות, לכל יחללה הדיוטים ולא תהי בדור שחוק לפוליטיקה של תקופים ולכל יקפוץ כל אדם לקחה לו בעצמו קרנים, לשלוט בכסא הרבנות.

גם בקאלב ושוב מלחמת-אחים על אדות הרב. אך שם לא נמלו להם הרבנים גדולה לעצמם, כי-אם ראשי הקהלה לקחו להם רב על רבם הקודם היושב על כסאו, לפי דברי המודיע אותנו משם, זה חמשים שנה, והם מענים אותו ענויים קשים. ישנו שם פרנס זקן תקוף גדול, שהוא "דוד" לכל ראשי הקהל והוא כופה על כל אנשי העיר הר כגינית בחחבלות שונות, להיות בפופים לו ולעשות כל מה שהוא מוצא לנכון לגזור בהות לבו. הוא מאים בכל עת על האחד, כי יציק לו במועצת העיר, על השני, כי יספר מעשה לפריץ, על השלישי, כי יפקוד עליו עוונות ראשונים, על הרביעי, כי יאסור לו את המזינה, על החמישי כי ינעול בעדו דלת בכאנק ובן הלאה. כן עשה לו את כל אנשי הקהלה לעבדים, כפת את ידיהם והוא מושל בם ממשלה אוטוקרטית. וככה עלה פעם על לב התקוף הזה, כי אין בעיר איזה ענין לענות בו וצריך לעשות איזה דבר, להראות תקיפות, למען ידעו אנשי העיר, כי הדוד הזקן עוונות חי. ואיזה ענין יוכל להיות בעיר כק' חוץ מענין הרב. אבל הרב אינו רוצה להפטר מן העולם ותקצר רוח הדוד הזקן וישלח להביא רב חדש על פני הרב הישן וימנהו לאב"ד ועל הרב הקודם גזר את הגזרות האלה (א) אם יקרה דין תורה, על הרב הישן ללכת אל הרב החדש. ואת הרב החדש צוה לבלתי דרוך על מפתן הרב הישן; (ב) שאלה הנוגעת אל הכלל אסור להרב הקודם לפסוק, כי-אם ישלחנה אל הרב החדש; (ג) השוחט יראה את החלף רק להרב החדש וגם שאלה ישאל השו"ב רק אותו. ואם ימרה הרב את פיו ישלם קנס מאה כתר ויפסיד את שכרו. נובל לתאר לנו את צער הרב הזקן, את ענוי נפשו ואת עלבונו. והרב האומלל הזה, שהיה גם הוא עד בה כפוף בעבד נאמן להדוד הזקן ולעבדיו פרנסי הקהלה, התחלחל עתה וישלח להגיד לראשי הקהלה, כי את גזרותיהם לא יקבל עליו ואם יכעיסוהו יאסור את השחיטה. והנה פלא! אמץ רוחו של הרב הועיל לעיניו, בל אנשי העיר פקחו עיניהם להביר את זודן ה"דוד" ובלם עומדים מצד הרב הזקן ואומרים לו יישר-בח והם נכונים גם לשלם לו את שכרו מכיסם, חלף כל הפחד מפני הדוד הנורא, אין מפחד עוד מפני ידו החזקה ומפני יחושו ל"אדונים". נתמלאה הסאה, הקהלה פרקה מעליה עול עריץ הכל אומרים להלחם אתו עד רדתו.

האין צרך בחברה רבנים ובתקונים ככל מוסר הרבנות?

אספת המורים העבריים בסטניסלאו.

אנחנו יהודי גליציא הסכננו כבר לאספות מורים יהודים וגם לאספות מורים עברים — כמובן השמחי של המלה הזאת, אך לא לאספת מורים עברים לפי המובן האמתי, לא לאספה עברית של מורים עברים; לאספה שכל מטרתה היא: הרמת מצב החנוך והלמוד העברי האמתי, כזו שהיתה בעירנו ביום כ"ו לחדש כסלו למורי כה"ם העברים בגליציא, שבהם תלמידים עפ"י השמה המבעית "עברית בעברית". ואם נכבדה היתה לנו האספה הראשונה הזאת בכל עת, הנה רב ערכה שבעתים לעת כזאת, בשעה שצוררנו מחוץ מעבר

מזה ומתחסינו מבית מעבר השני חותרים חתרות תחת שפתנו העברית ובל ישעם לשרש זכרה מלב צאצאינו מכלי להשאיר שריד ופלימ, המורים שקראו לאספה בוננו היטב את השעה ובעד זה תודה יאהה להם.

האספה, שהיתה בלה עברית, נפתחה בשעה ד' אהה"צ. אחרי שברך מר א. י. כבמנר את כל הנאספים בשלוס, בחרו בפרזידים. נבחרו: מר א. י. כבמנר ליושב בראש ומר רפאל סופרמן למזכיר.

מתחילות ההרצאות. כל מורה ומורה נותן דין וחשבון ע"ד מצב בית ספרו המוסרי והחומרי. מכל ההרצאות יש להרים על הנס הפרטים האלו: הרהיטין היא העיר היחידה בגליציא, ששם נוסד כה"ם העברי ע"י הנהגת הקהלה והיא דואגת גם לכלכלתו. אין פלא איפוא, כי כה"ם שם הולך ומתפתח, והמורים, שלכם פנוי רק להוראה והחנוך, רואים ברכה בעמלם. כביה"ם הזה לוקחים לקח מ"ה תלמידים וצ"ה תלמידות. בדרוהוביטש נוסד ביה"ם לפני כ' ירחים ע"י השתדלותו הנמרצה של הרב דר. מרגליות, שלא ייעף ולא ייגע למעט בלב הדור הצעיר אהבה נאמנה לשפתנו העברית ולכל קנייניו הרוחניים. מספר התלמידים שם קץ (מהם קב"ו תלמידי הגימנויום) ומספר התלמידות נ"ב. כביה"ם "שפה ברורה" בסטניסלאו מבקרים לערך ק"פ תלמידים ותלמידות. זה הוא גם ביה"ם היחידי בגליציא, המכלכל גן-ילדים עפ"י שיטת פֶּרְכֶּל. בבולחוב, מקום שם נמצאים עוד מתנגדים לביה"ם, מספר התלמידות קמ"ה. באומיניא מספרן ששים.

בהרצאתו הכללית ע"ד מצב בתי-הספר מתאונן מר סופרמן על שבדו"ח של כל המורים חסר העקר, והוא: ידיעות ע"ד החנוך הלאומי. אצלו אין עוד די ללמד עברית בתור שפה בלבד, נחוץ ללמוד בתור שפה לאומית, תחת יודעי עברית נחוץ לחנך עברים. על שאלת אחד המורים: מדוע מספר התלמידות רב בכל מקום ממספר התלמידים, עונה מר גלב, כי האבות עוד לא באו לידי ההכרה, שביה"ם העברי ממלא את מקום החדר בכל וכל. נחוץ אפוא להורם דעה ולהוכיח להם, כי כן הוא.

ע"ד המבטא מרציא מר גלב. הוא מוכיח בראיות ברורות שרק המבטא הספרדי הוא הנכון, ומראה לדעת, כי בו השתמשו בהיות שפ"ע מדוברת בפינו. הוא מקוה. כי אין אף אחד מתנגד אל המבטא הספרדי, אך אם יש באלה ונחוץ להוכיח להם את הדבר, אז מוכן הוא להוסיף על הראיות הקודמות. — מתחיל הוכוח. מר פישבך מתנגד למבטא הספרדי אך בלי כל מעם. בתשובתו סותר מר סופרמן את התנגדות הנ"ל בשאלו: מי הוא באופן פרינציפאלי בעד או כנגד? איש כזה — אומר מר סופרמן — אין. גם מר פישבך מתנגד לזה, אך מאשר כי אין בכחו להנהיג את המבטא הזה כביה"ם שלו. וממעם זה אין לנו להרכיב את ראשינו לפני איש אחד, יהיה מי שיהיה. אם תש כחו של מר פישבך, אז יעזוב את המערכה. מר פישבך מצטדק, כי כאמת אין הוא מתנגד אל המבטא הספרדי, אך לפי מצב הענינים בעירו אין ביכולתו להנהיג את המבטא הזה כביה"ם שלו.

עפ"י הצעת מר סופרמן החלט: לשים לחובה על חברי האגודה לדעת גם את המבטא הספרדי ולהשתדל להנהיג אותו בבתי ספרם. מר שתדלן ומר קרטרוב מתאוננים על אלה המורים המלמדים במבטא האשכנזי, על התרשלותם ואי זחירותם ברבר ה"נגינה". המה חוטאים ומחטיאים את תלמידיהם, בזה שלא ישימו את לבם אל החלק הנכבד הזה של הדקדוק העברי. עפ"י הצעת מר קרטרוב החלט: לשים לחובה על אלה החברים המלמדים במבטא האשכנזי, כי ילמדו עפ"י חקי ה"נגינה". — ע"ד ספרי הלמוד מרציא מר נ. י. כבמנר. הוא מרבר באריכות ע"ד טוב כל ספרי הלמוד, שנדפסו עד הנה במקצוע זה ומציע אח"כ סדר למוד בשביל כל בתי-הספר העברים בגליציא, שיתחלק לשלש שנות למוד בשביל תלמידים בני 6 — 7 — 8 שנים. מתחיל הוכוח. מר פרנהוף מקל בלמוד עפ"י המיתודות החרשות ומדבר קשה נגד

אינמלגנמים, שאינם לומדים נמרא, וישתלמו בה במקרא ומשנה וידועת שפת עבר. את כל הלמודים ישנו להם התלמידים, לדעת הכל בע"פ. ההשגחה רבה מאד עליהם, על כל הלמד שבע עינים. מורה ראשי משגיח עליהם תמיד ויכתב בספר זכרון כל מעשיהם, הנהגתם בד"א ואיכותם בלמודים, ותעודות הנתנה להם בכל דבע שנה. מורנו ורבונו הרב הגאון האב"ד שליט"א יבקר את בית-הספר בכל פעם וינסה את התלמידים במשנה ובגמרא ונס על התלמידים הקטנים ישים עינו ואף אלו מהמחלקה הראשונה ינסה בכל פעם בידועת שפת עבר ויעירם, בי ילמדו לדבר כן בשפת קרשנו. גם הגביר החכם הציוני נשיא [מועצת ביה"ס] מר ב. קימנער ינסה אותם בכל פעם. התלמידים רואים ברכה בלמודם, הכל חי ומרגיש, יודע ומבין מה שלומד, ומשנתם ערובה להם בפהם. גם ראשי הקהלה יודעים להוקיר את המפעל הכביר הזה ויהחייבו לתת אלף בטר לשנה לעת עתה לתמיכה הכית. והנני בזה להביע תודה בשם רבנו הרב הגאון האב"ד שליט"א ובשם כל חברי הועד להאדונים ראשי הקהלה האלה, אשר היו הראשונים במועצת הקהלה בעד התמיכה לבית-הספר: הגביר הנכבד נשיא הקהלה ל. ראמטענבערג ומשנהו הגביר המשובל מר ב. קימנער, נשיא מועצת ביה"ס והגביר המופלג מר מ. גרינבערג והגבירים מר נ. בעזען, מר י. בעזען, מר צ. י. ראמנער, מר מ. ה. צעלערמייער. מר י. סאלפטר, מר א. קרעזל, מר ז. האבראט, מר י. האבער. מי יתן וישמו כל הרבנים וראשי הקהלות את לבם לתשב"ר לחזוק היהדות וקיומה ויודו חדרים כאלה בכל קהלות ישראל.

השקפה על שנת 1905

רוסיא. לתאר את המצב הנורא ומחוזות הדמים ברוסיא אין לאל ידינו כספים נגמר החינוך. הד קול המעשים ישמע בשוכ הסדר הרגיל, והספרות היהודית ברוסיא תפתח מאזיקי הצנזור. היא תרשים את האנחה הגדולה, אשר תהפך מלכות חמש מיליון יהודים. רבת המקרים היתה השנה שעברה ליהודי רוסיא. אף בלי ההרג הרב והשוד היו היהודים מוכרחים להרגיש את השבר הכללי, שבא על רוסיא בשנה שעברה. אף לולא עריצות חניכי פובלידינסק ופלהבה היינו משתתפים בצרה הגדולה, שעברה על היהודים נתיני רוסיא בגלל המלחמה. על ידי המלחמה נלקחו מאתנו הכחות הטובים והצעירים, שנשפך דמם לקרבן בעד אויביהם, החורשים עליהם רע בני היום, וברעתם העמידו רק גדודים מרובים באוכלוסין יהודים למטרה לחץ האויב, מהם הרבו לשלוח לשדה הקרב, למען הכחירם. מי ימנה מספר הקרבנות, היקרים לנו, שנזכחו למען ארץ לא להם! מי יוכל לספור את היתומים והאלמנות, שנשארו אחריהם, בלי אב ובעל ואין מי שיפרנסם? ורבים מחללי חרב היפנים הם חללי הקוזקים, שהשהערו עליהם בפעם בפעם, כפקודה מלמעלה ויהרגום במיהות משונות ואבזריות. בזכרון בל איש מאתנו נרשם היטב מקרה חדש יאנואר בשנה שעברה, שנולד נחלי דם בראש כל חוצות פטרבורג, בבקש העם להציע פטיציה לפני הצאר עצמו ולא ע"י משרתיו הרשעים. המה האמינו ככח סביטופולק-מירסקי, שהתחיל לדבר טוב על לב העם, כי בו נמצא רגש משפט וצדק. הוא אסף את ה"זמסמכות" ויתן להן הרשיון לתבוע משפט, ולא בלאם כמסגר ולא שלחם סיבירה. הוא היה נס המהחיל בשחרור היהודים מעט מקושי החקים. אבל בינתים חזקה השפעת הריאקציה. מירסקי הודח ממשמרתו ושרפוב העריץ נתמנה לדיקטטור. בידי עריץ שכול כזה נסמר רצון הצאר, שבו הלויים דמים וממון של מיליוני אנשים לשכט או לחסר. אבל העם לא זע ולא חת ממנו. תבעת המרירה פרצה בס כבח גדול. את המצוקות הנוראות, שנדלו עוד ע"י שרפוב, הגפת תריסי האוניברזיטות, נעילת בתי-הספר, סגירת אלפי אנשים במשמר ושליחתם לעבודה קשה — נלאה העם לשאת. רוח היאוש תקפתם, בגבורים נלחמו,

לברו. כי איך שהיה החנוך בחדרים השלהם הנער אחר כן בבית המדרש, שם קנה לו תורה פחות או יותר. אבל עתה כששמו בני עמנו אה החנוך הכללי לעקר. הנה נוגעת השאלה הזאת כנפש האומה ונהיתה לשאלת הלאום, אשר על ראשי העם ומנהיגיו, על הרבנים וראשי הקהלות וכל החפץ בקיום היהדות האמתית לעסק בה. עתה אנו מרגישים, כי אין בח חנוך אשר בחדרים להחזיק מעמד נגד רוח הזמן הסוער בחזקה בצרכיו והביעותיו. עתה אין די לתת היהדות בלב בנינו בדרך קצרה וארבה, בסדר הלמוד הנהוג בחדרים, אשר את השפה העברית, המפתח האחד לכל אוצרות סגולותינו, לא ילמדו שמה. גם את התורה לא ילמדו בסדר ובהדרגה, כי אם בדלוג, חצי סדרת שבוע זה וחצי סדרת שבוע זה, אשר כבר צוחו על זה רבותינו הגאון בעל "של"ה ומהרי"ל ז"ל. ובמרים גמרו את התורה חומשים ללמדם נמרא בענינים שאין לנערים שום מושג מהם. ומלמוד משניות, מהלכות הנחוצות לכל איש יהודי לדעת אותן, כמו ק"ש, תפלה, שבת ומועד אין זכר בחדר. היש להפלא אפוא, כי דבתה עם-הארצות בתוכנו וכי רבו בנינו עיוני תורה והיהדות כלה, כי מאין יקחו תורה בלבם? אם אחר יגיעת הנער בחדר ששנה שנים יצא לחוץ ריק מכל ידיעה נחוצה ביהדות, אם מוסרים לו, המפתחות הפנימיים והמפתחות החיצוניים אין מוסרים לו באיזה שער יבנם? ועתה סבנה נשקפת ליהדות כלה, אם לא נחלץ חושים לתקן את החנוך. אם חפצים אנחנו בקיום היהדות היום, עלינו להשריש אותה בלב בנינו בקנין חזק, שלא תמוש מהם בצאתם החוצה. עלינו למסור להם בראשונה את המפתחות לתורחנו הכתובה והמסורה, ואז ימשכו מעצמם להיכל התורה פנימה. על פי השמה הטבעית, "עברית בעברית" יכול הנער לרבוש לו בראשונה את השפה העברית ואז יקל לו ללמוד מקרא, משנה וגמרא ולראות בהם ברבה, אם ילמוד בסדר ובהדרגה מן הקל אל הכבד. אפס בעוד שיהיה בל מלמד לברו ותלוי בדעת כל בעה"ב אין לתקן מאומה, בי אף אם ירצה המלמד לחדש איזה דבר, כמו ללמד "עברית בעברית", תורה בסדר ולא חצאי סדרות השבוע או ללמד משניות ברכות ושבת ולא גמרא בנשים ובנויקין, אז ריה עקמת שפתיו של בעה"ב אחד להניא את המלמד מחפצו. רק בבית "תלמוד תורה כללי" העומד תחת השגחת הרב עם ועד מנכבי העיר וחכמיה ותחת הנהגת מורה ראשי, בעין הנוסד פה, יכולים לתקן חנוך יהודי אמתי, בדרוש לנו היום. ואחר שהסופר הנכבד מר שלמה שמיד הראה ב"המצפה" גליון נ"א על בית-הספר הזה, להורות על ידו הלה לרבים, וגם מכתבים באים הנה מאנשים נכבדים מערים אחרות, (בתוכם הרה"ג החסידר שלמה סיפר מסערת בן הרש"ס) הדרושים לדעת מהותו, כדי לתקן גם במקומותיהם בן, הנני לפרסם את הכונת הבית וסדר למודיו, בי בפרגמטה שלנו יכולה להפתר השאלה החמורה של החנוך באופן רצוי לכל המפלגות. — שבע מחלקות לבית-הספר. בכל מחלקה ילמדו שני מלמדים לשלשיב תלמידים. כל מלמד ילמד למוד, אשר הוא מוכחה בו. ובאותה שעה שהאחד ילמד את למודו ישגיח האחר על הסדרים, בי יקשיבו התלמידים ללמודם. התלמידים נחלקו בל אחד במחלקה הראוי לו, ואין עוד ערכוביא ביניהם, כמו שהוא בחדרים. התלמידים מסודרים בסדר נכון מן הקל אל הכבד, תופשים את עקרי הידיעות הנחוצות ליהדות, מקדימים את הראוי להקדים ומאחרים מה שצריכים לאחר. במחלקה הראשונה ילמדו נערים בני חמש ושש שנים היוצאים מחדר הדרדק, לדבר, לכתב ולקרא עברית עפ"י השמה הטבעית, "עברית בעברית" של ילין. במחלקה השניה למוד זה וגם תורה ונביאים ראשונים כסדרם ודברי ימי ישראל בקצור מר' זאב יעבץ. במחלקה השלישית והרביעית למודים אלו וגם פרש"י על תורה ומשניות ברכות, שבת, פסחים ובל המועדים. במחלקה החמישית לתורה עם פרש"י לסדר השבוע, נמרא פשוט, דקדוק וד"י. במחלקה הששית למודים אלו וגמרא עם תוס' ורא"ש. ומחלקה מיוחדת לבני

הסרת לב התלמידים מן ההנ"ך. צריכים אנחנו לפ"ד, לתת לילדינו את ההנ"ך מיד; ולא ההנ"ך המלאכותי, כ"א האמתי, את כל ההנ"ך מבלי כל דלוגים. מר סיפרמן משיב ע"ז בדברים נמרצים, אנחנו בילדים רכים מבני שש שנים ואילך עסקינו, הלומדים עברית רק שעה אחת ביום, ואין אנחנו יכולים להגיעים את התורה כלה על רגל אחת. גם אנחנו נוהנים לילד את התורה, אך בדלוג העובדות, שאין להילד לדעתן עוד או שאין מחו הרופס תופס אותן, אנחנו נוהנים לו סדר, שפה. (הסכמה). גם מר פיישכך משיב על דברי מר פרנהוף. אם אבותינו למדו בלא סדר, אין זה עוד מעט מספיק בי נלמד גם אנחנו את בנינו ככה. בהגמר הוכוח נמסרת הצעתו של מר נ. י. כבטנר לועד. אח"כ מרציא מר א. י. כבטנר ע"ד נחיצות אגודה מורים עברים. מר סופרמן מכאר את דבריו ומדבר ע"ד משרת אגודה כזאת. ראשית מעשיה תהיה, לארגן את כל המורים של בתי-הספר מהסוג הזה. ע"י הסתדרות כזאת נקל יהיה לשמור מפני קלקול החנוך העברי ע"י מורים בורים, שאין אומנתם בכך והמבישים ע"ז רק כעל מלאכה גרידא, שאינה חכמה. כל מורה, שיחפץ לתת ידו אל האגודה עליו לעמוד במסה, ויתקבל רק עפ"י דברי הועד. הועד ידאג גם בעד הטבת מצבם החומרי של המורים החברים לאגודה בזה שישתדל ליסד בכל מקום בתי-ספר כאלו, שבהם יורו רק מורים הנסמכים מאת הועד. מלבר זאת ישתדל הועד לבטל את כל הרבנים, שולולו בכבוד המורה, בהיותו הוא מעתה המתוך היחיד בין האבות או בה"ס המבקשים במורה ובין המורה. בן תהיה משרתה של האגודה להו"ל ירחין עברי פרדגוני בעד המורים, התלמידים והאבות, וגם ליסד קרן-קימת בעד המורים. ע"ד הקרן-קימת, תכליתו והאמצעים ליצירתו מרציא מר ניימרק. לבסוף הוא מציע, כי כל מורה יתן בעד הק"ק תרומה חדשית כתר אחד. אחרי שנתקבלו כל ההצעות נגשים אל הבחירה לועד. נבחרו: מר א. י. כבטנר מסטניסלאו ראש, מר זוסמן פיישכך מקולומיא לסגנו, מר רפאל סופרמן מרוהטין למוזיב, מר שלמה ניימרק מכולחוב לגובר, מר נ. י. כבטנר מדרוהוביטש למרצה ע"ד ספרי הלמוד, מר שמחה גלב מנדבורנא לרואה חשבון, מר צבי הלוי רומלד מטרנוב ומר יעקב פרוכט מקלוש למפקחים. לשבת הנהגת הועד תהיה ברוהטין ושמה לפנות אפוא בכל עסקי האגודה והועד עפ"י הכתבת Rafael Soffermand, Leiter der hebr. Schule der Cultusgemeinde, את הכסף צריכים לשלוח ע"פ הכתבת: Rohatyn Salomon Neumark, Leiter der hebr. Schule Bolechów. אחרי הבחירות מתקבלות עוד ונמסרות אל הועד ההצעות האלה: הצעת מר קרמרוב: להגביל ימי החפש בכל בה"ס והקורזים על עת אחת, ובעת ההיא על הועד להבין הרצאות פרדגונים בשביל המורים. הצעת מר פיישכך: שיתאמץ הועד לעשות חווה עם בית-מסחר ספרי למוד כבדי להמציאם לחברי האגודה במחיר נמוך. הצעת מר נ. י. כבטנר: להוציא ספר-למוד בשביל מורים אי-מנוסים. הצעת מר גלב; שהועד יודיע, כי מובן הוא לבוא לעזר לכל מורה בדבר שמושו כספרי הלמוד, ולבסוף הצעותיו של מר סופרמן: כי כל מורה ישתדל להפנות את לב תלמידיו ותלמידותיו המצוינים ובעלי הכשרון ולחנכם להיות למורים ולמורות, ובן לשלוח ברזים ומודעות ע"ד יסוד האגודה אל כל עיר ועיר בגליציה. — אחרי עבודה קשה של י"ב שעות רצופות נסגרה האספה והמורים שבו לבתיהם שבעי רצון. תקוות טובות לעתיד ורצון כביר לעבוד בעד עמם ושפתם לוו אותם בדרבם.

סטניסלאו מאיר העני ש.
בית-ספר למופת.
 אם לעמים אחרים שאלת החנוך היא שאלה גדולה, כי בה תלויה איכותו של כל עם והאנושות ככלל, לנו היהודים שאלה חמורה היא מאד, כי קשה לנו להתאים את החנוך הפרטי שלנו עם החנוך הכללי. כל עוד שם היהודי את החנוך היהודי לעקר אז היתה השאלה הזאת רק שאלה פרמית לכל אב

אחרי אשר נגלו ע"י המלחמה בים וביבשה המעילות והגנבות הגדולות באוצר המדינה, שכל הפקידים מגדול ועד קטן שלחו בו ידם, וחלשה וחרפתה של הספלנה השלמה נגלו לעיני כל. הסבות האלה הולידו בין שדרות העם, המעונה והמדוכא, את האמונה בכחו, ייאמר לפרוק עלו ויהי מה.

בראות הממשלה, שלא הצליח בידה לבנות אש הסרידה כנהרי דם וכי הצרה נונעת אל נפשה וצפויה היא לרדת מגדולתה ולבוף ראש לפני הרצון הכביר של העם, אמרה להטעות את העם כתתה הרה של חרות האמונה.

ע"ז התפטר פובליקיסט ומוסר רבים מבני עמנו שבו לרהם. בראות השליטים, כי גם זה לא הועיל, התחילו לוהר מעט מממשלתם, בתתם מעין קונסטיטוציה למראית-עין. בה הגבילו זכות הבחירה לכל העמים הנקראים בחקויהם זרים ומיהודים מנעו לגמרי את זכות הבחירה. רק לרוסים אמידים נתנה זכות-הבחירה, למען החזק בממשלת היחיד. אבל גם בזה לא עלתה בידם לעצור בעד המרידה.

העם לא נתן אמון בקונסטיטוציה כזאת. הרוסים ושאר העמים, שנשללה מעמם זכות הבחירה, וגם עשירי היהודים, שלא לקחו עוד חלק במרידה. התרגשו ויתחילו להשתתף בה (אף הברון גינזבורג הרהיב עוז כנפשו לאים על הממשלה, שיתמוך בידי המורדים).

בלם כאחד קראו הנר בפומבי על זה, ובלב אחד השליבו נפשם מנגד ויקריבו דמם על מוכה החרות. כראשם הצמינו היהודים כנבורתם ובהתבטלות תועלתם הפרטית נלחמו ברשעה עד רדתה. ולחום לחמו ברנש לאומי, ובכל עת עמידתם לתבוע זכויותיהם עמדו רק בתור יהודים המסייעים למוכה הכלל, ואת לאומיותם לא הכחישו, כפי עצמם עמדו, ולא התערבו בעמים אחרים (רק מעט מועיר בארץ פולין).

המה דורשים אוטונומיה ליהודים ובה-ספר עבריים. היהודים פקחו עיני הושבי רוסיה, בראות העשק הנעשה להם. הסה הפיחו בעם הרוסי, הסכלן מטבעו, רוח חיים, זיק חרות. בזאת העירו עליהם עוד יותר חרון-אף התקפים התופסים כמושכי הממשלה. כל עמי רוסיה וכל המפלגות קמו באיש אחד חברים, לגרש הרוח הרעה של הבורוקרטיה המבלה הכל מבלי רחם. בזמן ההוא הברחה מלכות הצאר לסוג אחר מפני יפן ולבקש שלום במחיר רב.

אשיות הפינג' והדיפלומטיה התחילו להתנועע. העמים דאו בקלון רוסיה מבית ומחוץ. השפעת-זימה, הפלמטר והפיננצי המצוין — שדחפהו פלהבה מפני דעותיו החפשיות — רבתה על הצאר, בראותו, כי הצדק היה אהו בהזהירו לבלתי קרוא מלחמה על יפן ולמלאות רצון העם, ואף ברית השלום נכרת רק על ידו, ויצליח להעלים מעט קלון רוסיה. השפעת השמן הרע התרופפה ויד וישה נכרה לפי שעה. ובראות העם כי הסיסמם הישן פושט את הרגל החל לזעוק חמם בקול רם, ומחנות הרבולוציא רבו מיום ליום, זאליה נלותה גם התנועה האגררית. בומכות התפוצצו במספר רב. הנציבים הרשעים ושרי הפוליציה מרגלי הממשלה ובל אנפיה נפלו כעמרים מאחרי הקוצר, אוצרות המנפולן של הממשלה נשרפו, ובכל רוסיה שלמה אנרחיה. רוח המרידה החל לחדור גם לצבא.

חיי מנהלי הממשלה ובית המלכות היו תלויים מנגד. גם נקראה שביהה כללית ככל הארץ, מסלות הברזל וכל אורגני הממשלה נפסקו, ובפשע היה בין המות ו"בין בית רומנוב. בעל ברחו נתן את "האוקוז" של הקונסטיטוציה השניה. אף שמיר שב וינחם והקרובים אל הצאר אינם נוהגים לקים את ההבטחות. אך עתה לא יוכלו עוד להונות את העם ולשוב אחר.

לפינים נתנה אוטונומיה נמורה, לפולנים נתנו חנחה, מוסרות הרפום רפו, אסירים פוליטיים רבים הוציאו לחפשי. יום טוב היה יום 30 אקטובר ליושבי רוסיה. רק ליהודים, כדרכם מאו, נהפך הששון לאבל; מלכד דמי הלוחמים, שנקנתה בהם הקונסטיטוציה, עוד נשפך דם נקיים כשכח נורא כנהינת הקונסטי-טוציה. ששה ימים נגרו דמי רבבות יהודים ביותר ממה ערים ובל הנם ומאוקם נשדרו, נרמסו ויעלו

על המוקד. ביהודים עשו אנשי רשע נקמה בכוא יום אידם, בראותם כי נשבר מטה זעמם. דם בני עמנו לא יבופר עולמים. דמי רבבות אנשים נשים ושף, שנענו, שנרצחו ושנקרעו ביסורים קשים ומרים ע"י עבדי הצאר, זועקים מן האדמה. ועמי אירופה הצמינו כמדת סבלוהם. במקומות שיש שם עסק טוב שם יתערבו, ילכו חלוצים, ליסר בעד כל חמם, כמו בטורקיא ובחינא — לקרוע חלקים מארצות. ולריב ריב היהודים אין כל בצע. מה יצרכו רכרי אחד מגדולינו בדורנו, בהטילו בספק את ישר אירופה. עם רוצחי שנים מבית אוברנוביץ לא ישבו במסכה אחת, נגד הריגת אחרים מהנוצרים בחינא וטורקיא הם נלחמים ומרעשים עולמות, ולשופכי דם רבבות ישראל ישוהו בחלקות, יתרועעו עמהם ויהללו צדקתם. זאת היא ארופה המשכלת. לחברה האנושית יחשבו עוד את העריצים האלה, הטורפים כחיות פראות. עוד פתחה לפני רוסיה דלתות השלחנים. הננקירים בצרפת הדמוקרטית, המתפארה בפילנטרופיות, לא שמה לבה לכל אלה. עוד רוסיה משפיעה על הפולין-טיקה הכללית הארופית, עוד לקחה חבל בדבור ובמחשבה (ולא בפועל להגל חלישותה) בדמונסטריציה נגד טורקיא, לשובת הכלל. מה מנוחבה זאת! רוסיה, מלכות השודדים, הנגבים והרוצחים, העיו פניה להעיר און טורקיא לסוסר, לקבל אליה תקוני ארופה, בעוד שבארציה לא יאמר די לרציחות גדולות, שאין דיגמתן.

(סוף יבא).

ד"ה.

מתבים מערי המדינה

קראקא. בישיבת פרנסי הקהל ביום א' שבוע זה קרא הנשיא ד"ר מילעם את הצעת הציונים ע"ד תקוני הבחירות למועצת הממלכה וע"ד ררישת אוטונומיה יהודית. הדבר נמסר אל הועד התדירי לענינים פוליטיים. — נבחרו ארבעת הועדים הקבועים למועצה החדשה. לראש הועד לעניני הרה נבחר סגן הנשיא מר אברהם מרגליות, לממלא מקומו מר גדליה לאנגראק. לראש ועד הצדקה וביה"ח נבחר סגן הנשיא ד"ר רפאל לאנדא, לממלא מקומו מר פרץ כהנא. לראש הועד לעניני החנוך נבחר ד"ר פישלאוויץ, לממלא מקומו מר מנדל פאם. לראש ועד הפינג' נבחר ד"ר שארנשטיין, לממלא מקומו ד"ר דייבעס. — המאגיסטראט בקש מאת שלמון הקהלה, לתת רשיון לקבוע בקיר ביהכ"ג של ר' אייוק ר' יעקלם כלובות (האקען) בשביל חומי המלפון, כי הרחובות שם צרים ואין מקום לעמודים. נשיא הקהלה שאל על זה את פי הדיינים ויאמרו שאסור ע"פ דין ש"ע לקבוע ולעשות חורים בקיר ביהכ"ג. ע"י העיר הר"ר לאקס שיש לשאול את הביד"צ אם הדבר אסור בהחלט או אפשר בשעת הדחק להתיר. הפרנס מר יצחק בוימינגר קם ויקרא בקול עז, שאין לזולזל בדין שפסק הביד"צ, אם פסקו שהדבר אסור אין להרהר אחריהם. בדבר אסור רק על הביד"ר להבריע ואין לסור מרכיהם. החלט בלתי התי את הרשיון. — אח"כ הובא לפני המועצה ענין שנוי התקנות של הקהלה והקון סדר הבחירות למועצה הקהלה, הפרנס מר אברהם דייטשר הציע להוסיף על הועד הקבוע לשנוי התקנות מן הפרנסים החדשים, שנבחרו עתה אחרי שחסר מן החברים הקודמים. אלה הציע להכניס את ד"ר רפאל לאנדא, מר יצחק בוימינגר ומר פנחס לאנדא. הצעה ההקבלה. הד"ר פישלאוויץ הציע להחליט, כי על הועד לגמור את הדבר עד שני חדשים, כי זה יותר משנה דן הועד בדבר ועת לבלותו. גם ד"ר פישלר וד"ר לאקס מסכימים לזה. האחרון העיר, כי אין על החברים החדשים לשנות דבר ממה שהחליטו החברים הקודמים, פן ישמט עד אין קץ. החברים החדשים ערערו על זה. ביחוד מר פינחס לאנדא אמר, כי באופן הזה לא יוכל לקבל את המשרה. לא יוכל לחתום שמו על החלטות, שלא ברקן בתחלה, אולי אין הבורחים מסכימים להן. ומטעם זה אין לקצוב זמן לוועד מתי עליו לגמור את הענין, כי עליו להתחיל הכל סחדש. גם סגן הנשיא מר אברהם מרגליות מסכים לדבריו באמרו, כי אין זה שחוק ילדים להחליט בלי חקירה ודרישה. סגן הנשיא ד"ר רפאל לאנדא אומר: "שמח אני מאד, כהיות שעת הכשר לחות עתה דעה בענין הנכבד הזה, הרחבה זכות הבחירה נחוצה מאד, לא בגלל האדמיניסטרציה, כי אם בגלל הישר והצדק,

כי לכל היהודים, המשתתפים בפרוטיותיהם בהכנסות הקהלה, יהיו באי בחם בהנהגת הקהלה. נכון הוא, כי גם אלה שמפני עניותם אינם משלמים מס הקהלה, יעבדו עמנו במועצת הקהלה לטובת הצבור. העקר הוא שהדבר יעשה בצדק ובמשפט ולתקן את הקהלה. הקהלה בעקרון ולצוות את הועד להגיש את הצעותו כמוקדם האפשרי. אך גם אני לא אחתום על ההצעה בלי חקירה ודרישה". הצעת מר פינחס לאנדא התקבלה ברוב רעות. — בסוף בא לסדר היום דבר עובון המנוח סגן נשיא הקהלה מר ברוך אייכהארן, ד"ר לאנדא, שהיה אפוטרופם על הציונות, מציא ע"ז: המנוח הניח כבר בעיר במרחב רנ"ר קלאפטר, ששויה כשלשים אלף בתר, למכרה וליסר קרן קימת, אשר את פריה יחלקו שנה שנה ביום מותו וביום מות אשתו לעניי משפחתו ולעניי אחרים, גם הניח שמונת אלפי בתר למנוח בית התמחוי. על הקהלה לקבל את הצעותו. הנשיא העיר שאין למסור את הכסף לחברת התמחוי, כי אינה מוסד קים לעד. לכן לדעתו יש למסור לח התמחוי רק את פרי הסך הזה בכל עת קיומה. ההצעות התקבלו.

קראקא. (ההתנכלות על המסחר היהודי.) חוק העודת מומחה למסחרים, אשר בו מתנכלים צוררינו, לגזול את כל המסחר הקטן מיד היהודים, מרם נוצר, והאנטישמיים בוויין כבר מצאו דרך פשיט, להפיק זממם בלי החוק. ביום א' שבוע זה באה הנה מוויין איזה משלחת בתור בא-בכ של ועד מסחר לאוסטריא, שערענעט שמו, ובפי שראינו אחרי כן הוא מהנוצרים-הסוציאליים ובעזרת אשה נוצרית מארצעלא באוער, חנונית עשירה מפה, הקהיל בבית מועצת העיר אספת החנונים, להכלית יסוד אגודה חנונים, שיתחברו בה כל החנונים בעיר. הכלית החברה היא, להיות כעין צף של בעלי המלאכות. כל הרוצה ליסד לו חנות של מזון עליו להביא תעודה שגמר חוק למודו בבית-ספר למסחר או לאזרחים; אם ימות חנוני עני תקברו החברה בהוצאותיה וכדומה. ובעד המוכות האלה יתן כל חנוני 25 כתר לשנה, לשלם שכר פקידים, לשכור לשבות וכו'. החנונים היהודים, שרבים מהם דמו, בי מפני שהאספה היא בבית מועצת העיר חובה להסתפח אל האגודה, צעקו במר נפשם: מאין נקח כ"ה בתר לשנה? כל הוננו אינו עולה לסכום גדול כזה ואשה אחת יהודית קראה: שני כתרם לשנה לכל היותר נוכל לתת. על זאת קצף בא-בכ ועד המסחר הוויני: "זה יהיה לבצלים!" (שחוק פרוע בין הנוצרים) ועוד זלולים וגד"פים השמיע מיסד האגודה ובזאת ידענו מי הוא בעל הרבר, ובכל זאת היו בין היהודים בוויי נפש מן העבדים הנשבעים לצוררינו, שהסכימו ליסוד האגודה תחת מרות האנטישמים הווינים. היהודים הנשארים התחננו: אין לנו צרך באגודה כלל, כל הלומד אצלנו כב"ם אינו נעשה חנוני, כל החנונים היהודים הם בלתי מלומדים ולא נחפוץ לגדור את הדרך לפני אמללים כאלה, לבל יוכלו לפתוח חניות. ועני המת אצלנו תקברו הקהלה חנם ולמה נשלם אנחנו דמי קבורה לנוצרים? ובכל זאת נוסדה האגודה בעזרת יהודי "מח יפית". ממחרת שמנו לבנו לאשר נעשה נרא, כי רע ומר הדבר, ממנו רשעים פח לנו, שלא נוכל לצאת ממנו. ונעל אל הר"ר גראם, הוא כתב מחאה נמרצה ונאסוף חתימות מכל החנונים היהודים, כי אי אפשר באגודה, כבואנו אל החנוני שמואל ראונער כרחוב סכסטיאן מספר 4 לא אבה לחתום, באמרו, כי טוב למנוע את "בחורי הישיבות" מהרבות את החניות, מי שלא למד לא יהיה לסיחר! נקבתו בשם את העבד הנרצע הוה, המתחבר לאנטישמים להרע לאחיו. באספה הנ"ל היה גם בא כח המאגיסטראט ד"ר גראסעט, יהודי מומר, גם הוא לעג ליהודים וישמח לאירם. — ידעו נא אחינו החנונים בערים אחרות להזהר ואל יתנו ידם לצוררינו כי אין כל חובה ליסד את החברה. ובל חפץ המיסדים הנוצרים היא לעשות ליהודים בלתי אפשר ליסד להם חנות. אם יש צרך באגודה חנונים ניסד לנו אגודה של חנונים יהודים, לא לחסום את הדרך לחנונים חדשים, כי אם לשמור את העסק, לבל יקלקלוהו מתחרים בתחבלות אין ולתמוך איש ביר אחיו. אבל חלילה לנו למסור גורלנו ביד שונאינו המכשקים נפשנו לספותה. חנוני.

דבוב. לקהלתנו יש, מלכד רב ראב"ד משמש ככתר התורה, עוד רב לעדת הנאורים, עפ"י תקנות העדה ותכניתה משנת 1904 הוגבל חוג פעולה האחרון להטפותיו כהיכל הנאורים והשגחתו בבה"ס המקומיים. יותר אין לו עסק בדרך רשמי כמפעלי הקהלה. — אבל אחרת יחשוב דר. קארא, המכהן בתור "דואג לנפשות" בעירנו, הוא איננו מסתפק בתחומי הצר, שגבלו ראשי הקהלה לכהונתו ולשאפתו לזכותנו "בתקנות ישרות", שאין כמותן בכל הפוצות הגולה, אין גבול, וכיותר מאחר שח"ל התירו "לזכות

פולנית וזה מקרוב ככלו את הכתב העברי לגמרי ונשארה רק פולנית. היפלא איפא שהר"ד ביק מסרב כל כך להורות בלאומות ישראל, הלא אז תהיה כל עבודת המעייה שלו מאפע.

עכילת דם באשכנו. בעיר טרייזא אצל מארכורג נעלמה נערה נוצרית, ששרתה בבית היהודי ב. שטרופ מיד התפשטה שמועה בעיר, כי היהודים שחטוה, לאסוה דמה למצות של פסח. הפוליציא כדקה את הכית ככל פנותיו ותחפור גם את קימע המרתף ולא נמצא דבר. הכדיקה הזאת נשנתה כיום השני, כי העם צעק, כי בהכרח נמצאת גוית הנערה צפונה ככית. כיום השלישי עכה על לב שומר היער, כי לא חפשו היטב כערמת השחת של היהודי, ויחפשו וימצאו את הנערה חיה תחת הערמה. הרופא כדק את הנערה וימצאנה משוגעת וימסרוה לכית המצונעים. והעיר וסביבותיה לא שקטו. העם האמין ברצח הדתי ויאימו על היהודים, כי יעשו להם כמו ברוסיא. והכהנים הפרוטסטנטים והאינטליגנציא שתמו ויהנו מן המצב הזה, כי האנטישמי ליכרמן הוא ציר מעצת המטלכה מן המחוז הזה והוא ממוה זה כמה לחרג ביהודים.

לעזרת יהודי רוסיא. הועד לעזרת יהודי רוסיא כלנרזן הקהיל את צירי כל החברות והועדים, שנסודו לעזור את היהודים השודרים, לפראנקפורט ע"ג מאין. האספה היתה כיום ה' שכונט שעבר. מכל ארגוניציא גדולה נשלחו שני צירים. נועצו כשאלות האלה: הגולים הרבים ברוסיא ואופן העבירות, יתומי ההרונים ברוסיא, באיזה אופן להוציא את הכסף הנקבץ לעזרת יהודי רוסיא ואיך להוסיף לקבץ. — כיום 29 לחיז תהיה בכריסל האספה הגרודנה של כל גדולי עמנו ומלאכי החברות הגדולות להועץ ע"ד היהודים ברוסיא. את האספה הזאת מקהיל הועד הפועל הציני. — אספת צירי החברות בפראנקפורט החליטה, כי אחרי שלא יספיק הכסף הנקבץ לעזור אף חלק מסוים מן השודרים, האלמנות והיתומים ביותר ממאה ערים, אינן להשתמש בכסף לתמוך בידי גולים, כי אם רק לתמוך בידי הנזקים הנשארים במקומם, ולהזהיר את יהודי רוסיא, כי מי שאין לו די כסף להוצאת הדרך אל הינן ללכת לחוץ לארץ, כי לא יתמכו בידו. הכסף יתחלק על פי ועד החי "עזרה" אשר בכרלין, הוא יחקור וידרוש ברוסיא על אדות הצרכים עזרה, וממשלת רוסיא הודיעה, כי לא תתן לחלק תמיכות לשודרים כלי השגחתה; היא יראה פן יעזרו את המורדים.

ברוסטאלעוו — יהודי. ראש ועד המורדים בפטרבורג, ברוסטאלעוו, חתפוש כמכצר שלילסבורג עם כל יתר חברי הועד ואשר בעבור זה רפו ידי כל המורדים ודרך הממשלה צלחה — הוא יהודי צעיר בן כ"ח שנה, בן מודיעה למצער הפוליציא הרוסית. ולא ברוסטאלעוו שמו, כי"אס נאסאר. אביו היה איש כפר, נגר. כהיותו נער בכפר הרגיש בעצמו חפץ נמרץ ללמוד ולעשות גדולות ויילך העירה ויכנס לגימניזון בלובלין וילמוד בחסר כל עד גמרו למודיו. אח"כ נכנס לאוניוורסיטה. כל מוריו אהבוהו בעבור רב כשרונו. אך עד מהרה אכר חנו בעיניהם, כי הגה דעות מרידה ויהי למכשול לכל חבריו. כפעם הראשונה נתפש כשאתו מדברותיו לפני קהל עם, לפקוח עיניהם על זדון הממשלה. מהאוניוורסיטה גרשוהו ויהי לפועל בבית דפוס, שם היתה לו שעת הכשר להרפס כסתר כרוזי מרידה, להפיצם בין העם. כאשר למד את המלאכה על בריה סבב ככל ארץ רוסיא, לעשות נפשות לדעותיו. לפני שלש שנים נתפש ברוסיא הדרומית כחלמו ברוזי מרידה בין האכרים. אך לא ישב ימים רבים ככלא, כי נמלט. עתה עמר ברוסטאלעוו בראש המורדים ויעבר את ניקולאי השני טרעו ויבא חפש וגאולה לרוסיא והרג רב לכני עמו היהודים.

חלק היהודים בחרות רוסיא. וויטע הגיד גם עתה. אחרי מתן הקונסטיטוציא, את מה שהגיד לפניה, כי חרות גמורה ליהודים לא תנתן והגזרות החלות עליהם לא תבטלנה בפעם אחת. זהו שכר היהודים חלף מסרם נפשם בשביל חרות רוסיא. גם מן הרומא אין לקוות לע"ע הסבת מצב היהודים, כי הממשלה כבר התחילה להשתדל לכל יבחרו צירים לדומא רק מן החשכים, האדוקים בממשלת היחיד והיא כופה על זה. וויטע התעשת. באי"כ ועד העזרה של שרודי היהודים ברוסיא עמדו לפני ראש הממשלה הרוסית נראף

העובדים הם אימלים. פועלי ארצנו לא נהנו כיום מכל העבודה הרבה. — יום יום באים הלום גולים מרוסיא, כלם בני המטרם המושלמים וכפי הנראה קבלו רשיון מאדוננו השלטן ע"ד כואם. — לממלא מקום חכם-כאשי בארם צובא במקום המנוח ר' שלמה צפדיה נ"ע נמנה הרב הגדול ר' יעקב דוויק הכהן הי"ו לנהל עדתנו. ה' יצליח מעשיו. — למנהל בית הספר, אשר לחברת "כל ישראל חברים" בעירנו נמנה מר מישיל אראניאם במקום מר מתהיהו בן בניסת. מר מישיל אראניאם היה כבר מורה בבית ספרנו ולפני שבע שנים עזב את ארצנו ועתה שב אלינו אחרי שההלמו כחכמה ונקוה, כי הארון אראניאם יקים לנו דור עברי, אשר יחזיק כאמונה בתורה אבותיו וירבק כעמו ויהי ה' עמו ומעשהו יצלח.

עזרא חיים איש דמשק.

מקרב ומרחוק.

בחתום מתו. האב"ר ליימנש בגדוד הרכב השלישי לאפיא בקראקא נתפש בעונו, בי גנכ כסף מקופת הגדוד. התפוש שלח יד בנפשו בבית הספר בתליה. מפני החטא הזה שלח יד בנפשו גם הקפיטן בגדוד הזה בארון עליאמשק בריה.

פרץ וולקני. אסון איום ונורא קרה כמדינת ניקאראגוא באמריקה התיכונה. ההר הוולקני סאן דיענו פתח את פיו ויקא להבות אש וגפרית וזפת כוערות ויכס את כל העיר מאזאיה. אלפי נפיש אדם נשרפו, ורעד אדמה חזק מאד הרס את כל הבתים ויושביהם נקברו תחת חרבותיהם חיים. מראה העיר, שמשפר יושביה היו עשרים אלף איש, כעי מפלה. האסון הזה נחשב כאחד הקטסטרופות הגדולות, שקרו מימות עולם. פרץ וולקני כזה היה לפני שלש שנים על האי טרטיניק באמריקה. גם שם נחרכה עיר שלמה ויושביה נקברו תחת משואותיה.

אספות המחאה. כהתלהבות עצומה ככיום מתן תורה הודו רוב יהודי אוסטריא בשעה אחת ככיל ב' ש"ז בקיום עם ישראל ויקבלו עליהם, לבלתי לכת אחרי זרים, דארכים לנפשותם, ולתבוע משפטיהם בתור עם ולא בתוך סרח העורף של עמים אהרים. כשלש מאות אספות גדולות היו כמצות ועד הבהירות היהודי, שנסוד בוויין, כליל כי שבוע זה בעירי גליציא וכוקובינה וכוויין מקצתן בכתי התפלה. וככל אספה נאספו מאות וגם אלפי חתימות, להסכים לדרישות הפרדת היהודים לבחירות בתור עם. זוהי תשובה שלמה אל היהדות. בקרב המודים והמתודים ראינו חסידים וצינינים, חרדים ונאורים יחדו. מה יפה ומה נאווה אחרות ישראל בזאת. אשר לא ראינוה זה ימים ככירים! וככ"ז היה באיוו מקומות כרכר הגדול הזה גם מן הגחוך, בין הנאספים המודים בלאומות ישראל והחותמים שמוטיהם על ההסכמה לועד הכחירה היהודי בוויין היו גם אנשים מראשי הקהלות, אשר זה מקרוב נתנו חתימותיהם גם לשליחי הד"ר ביק, לכחש בלאומות ישראל. בן חיה למשל, כפי שמודיעים אותנו, כהורודנקא, מה נאמר על אלה? נתבעים לעגל ונותנים, נתבעים למשכן ונותנים" או — עשו תשובה, ואמנם הימים ימי תשובה. — אם תכתוש את האויל כמכתש וכי; הד"ר ביק הוציא קול קורא כלכוכ (כלשון) אשכנו וככתב יהודי גם הוא החל לשוב, בתור מענה על החלטות האספות. כו הוא שכ על קיאו וחוזר על כל טענות של הכל שלו וכל קורא כו יירק ויבטל עליו את חלומותיו.

תעודת הנמורים. סופרנו מלכוכ הילד הנמול, פורמולאר, שכנו ירשמו שם המהלים שם הילד הנמול, אבותיו, הסנדק, המילדת ועוד. את הגליונות האלה יקבלו מלשכת הקהל. הגליונות האלה כתוכים פולנית, כי ראשי קהלת לביב תחת הד"ר ביק הם, כמובן, פולנים מלדה ומכטן. גם מובן מאליו, כי על המהלים לרשום שם את שם הנמול בשפת פולנית לא רק באותיות פולניות, כי אם גם להחליף שמות עברים בשמות התולים, כאלעסלאו, טארצעלי, יאן וכיו. כיו כלשכת המטריקל חובה לשנות כל שם יהודי לשם נוצרי, אסור לרשום שם שמות אכרהם, ששה, חוה, כי אם אדאלף, מאוריצה, יעווקא. כתחלה קבלו המהלים פורמולארות כתוכים חצים יהודית וחצים

לאדם שלא כפנוי" ליחיד וככש"כ לעדה שלמה. לא ייעף ולא ייגע כהתאמצותו להרים "קרן ישראל" ולגלות לעיני העמים את הרעיון ע"ד עמנו החכם והנבון. הוא משהוקק לחקות מעשי הכהנים, שרק כרצונם וכפעולתם תלויה הצלחת נפשם של צאן מרעיהם ובלעדיהם אין מי שיטרה את העם מוזהמתם. עתה העלה כמכמתרו מציאה חדשה ויפול עליה. כראגו לנפשות "הישראלים" ערך "קובנא" לראשי ביה"ח פה, המשגיחים על ביה"העלמין, נגר מספידים, שאין עטרתם הולמתם (אוניברופענע). ויפצר בראשי ביה"ח שלא יתנו לקרובי הנפטר ולמוקידיו להספיד ולעורר אבל בכיה"ק. ראשי ביה"ח החליטו בחמש דעות נגר ארכעת המוחים, להטות און קשבת לבקשה הרב עפ"י "ובחקותיהם תלכו" ומשום "סדר ומשמר". מהיום והלאה אסור מטעם ראשי הקהל לשום יהודי, יהיה ת"ח, תורני או בעה"כ פשוט, לשאת מספר על נפטר בלי רשיון כתוב ע"י הרב הדואג... העובדה איננה צריכה יתר כאור מפני שמדברה היא כפני עצמה ומצינת בקיום שחורים כמה עניה היא קהלת לכוכ, שהיתה לפנים עיר ואם כישראל וגאוני התורה כה קננו. ועתה היתה בעוטיה תרת עול ממשלת המתכולים, "וראש הגולה" דר. עמיל ביק בראשם. מצד הצינינים החרדים נערכה מחאה נמרצה נגר ההחלטה המעציבה הנ"ל, אשר מטרתה היא כחיה כל זכר ממסורהנו וממנהגי קדמונינו. עפ"י תקף החקים ע"ד היהודים מיום 21 מערץ 1890 סעיף 25 אסור לרשות להניא ליהודי כעבודתו הדתית ומנהגיו. נראה אם גם אחינו החרדים, שהתפשרו ועשו שלום עם תקופי הקהלה, יחתמו על המחאה כהמון מבלי פלפולים ולצנות.

פכ"ג.

מכתב מאשכנו.

פרנקפורט ע"ג מאין. כחדש מאי בשנה העברה נפתח פה הסמינר למורים עברים, הנוסד ע"י הרה"ג ד"ר מ. הורוויץ שליט"א האב"ד ככ"פ, בעזרת ח' יק"א. הבית הזה נזכר כבר כעתונים ע"י קורספונ-דנטים, שאין מצב הבית ידוע להם, והמחפשים ככל מקום רק עונות וצללים. וכיותר הפריז על המדה כזה הכותב בנומער 214 כ"הזמן". לכן הנני לכאר כזה מצב ביה"הספר הזה ומטרתו וידעו צעירי עמנו, החפצים להתקבל אל הבית הזה את התיב דרכם. מטרת הסמינר היא להמציא ליהודים ברוסיא, גליציא ורומיניא מורים משבילים, שומרי אמונה ויראי ד'. ולתכלית זו נוסד בפראנקפורט, שיש בה קהלות אורתדוקסיות. הוצאות הבית הזה הן על חשבון היקיא. כראש הסמינר עומד ועד מנהל (קוראטורים), שראשו הוא הרה"ג ד"ר הורוויץ הנ"ל וחבריו מגדולי נכבדי עדת ישראל פה, מורשי היק"א. זמן הלמודים כו שלש שנים, כחדש מאי שנה שעברה נפתחה המחלקה הראשונה וכשנה זו תפתח המחלקה השנית וכשנה הבאה — השלישית. התלמידים יתקבלו אך כחדש אפריל. מהרוצים להתקבל אל הסמינר דורשים, שיתנהגו כרובי החרדים, ידיעה הגונה ורחבה בתלמוד, תנ"ך ושפ"ע, ידיעה הגונה בשפת מדינתם, שהם יושבים שם, ידיעה אלמנטרית בשפת אשכנו, שיהיו חפשים מעבורת הצבא בארצם ושתהיה בידם תעודה מרכ עירם או רב אחר מפורסם וכדומה, המעיד על ישר הנהגתם. — התלמידים מקבלים כל צרכם כמשך שנות למודם, ואחרי גמרם חוק למודם ישולחו לארצותיהם והיו שם למורים במוסדות יק"א. הלמודים העברים הם: תלמוד, תנ"ך ושולחן-ערוך. הלמודים הכוללים: הסטוריה, גיאוגרפיה, חשבון ומתמטיקה, ידיעות הטבע, פדגוגיקה, שרשט ופכמת המוזיקה. — ככלל ישנם שבעה מורים לסמינר הזה וכראשם הרב ד"ר י' הורוויץ, כנו של הרה"ג האב"ד ור"מ הנ"ל וככלל זה גם המורה המצוין לתלמוד הגביר הנודע ברובי תורתו מר י' פאזען, המשנן התלמוד לפני התלמידים ככל יום, המורים והמנהלים מתנהגים עם החניכים כחכה וככבוד, התלמידים עושים חיל כלמודים ויש תקוה כי הסמינר הזה ירכוש לו זכות אורה כעולם החנוך העברי.

ק. ראויין.

מכתב מסוריא.

חלב (אלעפא, ארם צובא). גם פה רעשה הארץ רעש חזק ממזרח למערב, שהאריך שלשה רגעים. אך ת"ל לא היה שום נזק לא ככנינים ולא כנפשות. ידיעות מלגרפיות כהות מבל הערים, אשר סביבות ארצנו, כי גם שם היה רעש חזק, כמו כאלכסנדריותא, באנדרין, כמרעיש, כבילים, עיז-טב. ככל אלה הביא הרעש נזק ככנינים ולא כנפשות. — מסלת הכרול שהעבור דרך חמא — חלב, תגמר כעוד חמשה חרשים. כי בזריותו רבה עובדים כה. כל הפועלים

מחר התבואות.

(מלשכת התבואות בקרקא)

17.20	עד 16.60	(100 ק"ג)	חמים לבנים
17.06	" 16.60	" "	חמים אדומים
14.30	" 13.60	" "	שיפון של חצרות (האפקאין)
13.80	" 12.80	" "	" של שוק
15.60	" 14.70	" "	שעורים
14.30	" 13.60	" "	ש"ש
14.80	" 14.10	" "	קוקורוזן חרש

ארגו מכתבים.

ר"י מרעלי: תודה רבתי נחמדים, אבל בדרך דרוש. חולגנים באנלית ריקים ופחחים — ייש ל: אל תירא, לא ילחי ולא ילחיו; אך ההתעוררות יפה. — ש. ל: המה לא יקראו את "המצפה". מ"ע: מפורסמת לא הודיעונו דבר מזה. אסדה: א (א; ב) עור לא; ג) לא נדע.

דוד גרינבערג	לאה צעננער
ניערזשעלנא	סטאריסאמבאך

מקרב ולב עמוק הנני מביע ברכת 'מז'ט לרודי ה"ד קלמן ליכט לארוסת בתו.

שמואל בראנדלער — טלומאטש.

מעמס לב הננו מברכים את ידירנו מר יצחק פוס וזוגתו ממאשצ'יסקא לחתונת בנם מר חיים אברהם עב"ג חיי' ברייטפעלד נח פוס — סטארזאווא.

ברנשי אהבה הנני מברך את רעי מר שלמה גיימן לנשואיו את מרת פסיל בתו מר אהרן מיהלראד מלאנצוט. שלמה קלר — טרנוב.

ברנשי אהבה וידידות אברך את רעי ידיד נפשי מר משה דוב פראנקפורט מטיטשין לחתונתו את בת מר אלעזר האניג מבאכניא.

מענדל פאטאשער.

תעלה ברכתי מעמס לבי, לראש ירדי מר פנחס קארטאגענער, לארוסיו עם מרת שרה פעניגער מרישא עזריאל בלאטבערג — ראדאמישל.

באהבה הנני מברך את ידידי מר לוי זיידמאן מחוצעמיר ליום כלילתו עב"ג מרת גיטל בת הרה'ג'טו"ה יעקב משלם גינצבערג ז"ל אב"ד באדארוב.

דוב שוועבער.

הנני מברך בשם כל הבחורים דקלויז סאדיגער אפה את רעי מר יעקב לינהארט לנשואיו עם מרת מחלה שפירא מבאלשאווע בברכת מז"ט.

מעכיל גראם — דראהביטש.

העם, אך רוב יועציו מתנגדים לו ורוצים להוכיח לו. שאין העם רוצה בתקונים. עובדה היא שרוצחי היהודים לא נענשו.

בני עוני. מבוקארשטמודיעים, כי נמלטו מכסארכיא שני יהודים לנבול רומניא (אולי מפני הצבא). קוזקים תפשו ויקשרו לעמוד עץ ויבעירו תבערה סביב להם ויישרפו חיים.

ראש ממשלה באספה ציונית. באטאווא במדינת קנדא באמריקה הצפונית היתה אספה גדולה על אדות הרג היהודים ברוסיא. את האספה הקהילו הציונים ובה השתתפו ראש הממשלה, שנשא גם משא קשה ונמרץ על רשעת רוסיא, מנאטורים פרוסיסורים וכל גדולי המדינה. ראש הממשלה סיר לאוריער אמר בתור דבריו: ארץ קנדא נכונה לקבל גולי היהודים, אך ארצנו לא תכיל את כלם. אין עצה רק לכונן ליהודים מדינה בטוחה מיוחדת, שתעמד ברשות היהודים וכה ימצאו מנוחה.

ראש המניסטרוים האנגלי והיהודים. ראש המניסטרוים באנגליא קמפבל-בנרמן כתב אל ישראל זנגביל, כי הוא שמח לשמוע, כי תהיה בלנדון אספת עם רבה, להביע חבה ליהודים ברוסיא ושמוץ לאכזריות, אשר התחוללה ברכים מהם. — להסתדרות הארציים יש תקווה רבה, כי תקציע להם ממשלת אנגליא ארץ רבה לשוב יהודים באפריקה.

שנוי בהנהגת היהודים בצרפת. צרפת היתה עד סוף השנה ייעברה המדינה האחת הגדולה, שנמטלו בה הרבנים שכרם מקופת הממשלה, ככהני הנוצרים. בראשית השנה הזאת במטה הברית, אשר בין צרפת ובין הכנסיה הקתולית, הדת יצאה מרשות המדינה ותכנס לרשות יחידים. בזה היתה גם דת ישראל ענין פרטי, שעד כל יחיד לראונו לצרכיה והמצב גרוע מזה של ארצות אחרות. כי בעוד אשר באוסטריא וברוסיא למשל עזרת הממשלה את יהודים לגבות את המסים לצרכי הקהלות וקיום מוסדיהם בטוח בזה, הנה בצרפת אין אונס, תשלומי המס לצרכי הקהלה הם רק רשות ולא חובה. בראש מוסד דת לא יעמד עוד קונסיסטוריון, שיסד נאפוליון הראשון, ולא יעמד עוד רב ראשי על כל יהודי צרפת תחת הרב'ר' צדוק הכהן הנפטר, כי אם ועד פרטי של שלשה רבנים יפסק על עניני הדת בצרפת.

המיסיון בלנדון. בשנה שעברה המירו 312 יהודים בלנדון את דתם ע"י המיסיון. בדרך הממוצע הוציאה על נפש יהודי אחת 57.400 כתר.

יש"א מן התורה מנין? — זכבו אחישנה, לא זכבו בעתה".

זויטע לבקש מלפניו להגן על היהודים. וזיטע הבטיחם. כי לא יתן עוד להרע ליהודים, כבר צוה את כל הנציבים, לבלתי תת לנגוע ביהודים ואם יקום העם עליהם אז בשלשים מינוטים ישקיסם הצבא. כזאת ענה וזיטע ע"י המלגראף גם את בעלי ההון באמריקה, שהודיעוהו, כי כל עוד אין שלום היהודים בטוח אין לו לקוות מהם לעזרה פיננצית. ובכל זאת באה שלגומה המודיעה, כי בעיר בעשאט קמו הנוצרים על היהודים בחג לידת משיחם ויבוזו הונם ויציתו בתיהם באש. כל העיר היתה למאכנת אש.

מעשי הפוריציא הרוסית. באדסה סבבו אנשים על פתחי יהודים ויבקשו, כי כל הרוצה לנסוע לחוץ לארץ או לארץ ישראל בתנאים טובים יחתום על כתב שברים. רבים התמו בטרם קראו מה כתוב שם. אח"כ גודע, כי שם כתוב, כי הפוליציא התנהגה כהוגן בשעת ההרג. — נסיון התחילה הפוליציא לבדוק בתים בחצי הלילה, אם לא נמצא בהם יהודי, שאין לו זכות לשבת בקיבו, כ"ג יהודים כבר הוצאו ממשותיהם בלילה וילכו אחרי שוביהם. זהו אחרי יום ל' באקטובר.

עכילת שקר. שונאי היהודים הפיצו שמועה, כי בכסף, הנסבץ לעזרת יהודי רוסיא, יעזרו היהודים את המורדים וכבר העמידה הממשלה את חלוקת הכסף תחת השגחתה. ועד העזרה שלח מלאכים אל ראש הממשלה גראף וזיטע, להתאונן לפניו על העלילה, וזיטע הבטיח ברכו, כי הוא מתעצב על זה והוא יודע, כי פתיות היא לחטור את היהודים בזה.

כבוס כסף העזרה. שנקבץ עד כה לעזרת יהודי רוסיא עולה לשש מאות אלף ליטרא שמרלינג (כחמש עשרה מיליון כתר) וזוה נקבץ ברוסיא עצמה מאת אלף ל"ש אספת המהאה הגדולה. בלנדון לא היתה עד כה אספת מחאה כללית נגד מכת היהודים ברוסיא, כי גדולי היהודים בקשו למנוע את משיכת העינים עליהם ויצאו ירי חובתם בתם נדבותיהם ברממה. אך העם היהודי הכריחם להקהיל גם שם אספה רבה והאספה היתה ביום ב' שבווע זה. גם מגדולי הנוצרים השתתפו בה. לודר רותשילד היה היושב בראש. בתחלה קרא הלודר דותשילד מכתב, שהגיע אליו מאת בלפור, ראש הממשלה הסודם. הוא אומר, כי רדיפת היהודים מימי קדם ועד עתה היא הנקודה הכהה ברבדי ימי הנוצרים. הוא מקוה, כי בצרה הגדולה, שבאה על רוסיא ישיגו היהודים שם חרות. שווייזכיות ומצב בטוח. שש מברל'ן אדיר האנגלים בפולישקה של המושבות, אומר במכתבו אל האספה כי הרג היהודים ברוסיא הוא חרפה לציביליזציה הנוצרית. העם האנגלי יעזור את הממשלה בכל דבר, אשר תוכל לעשות, למנוע ברוסיא את השנות הריגות כאלה. רותשילד אומר בנאומו, כי הצר רוצה בתקונים בדעתו את התקוממות

וויר ברינגען היערמיט דעם פ. מ. פובליקום צור קעננטינס, דאס דיע רענאמירטעלעמבערגער כשר-זעלכווארענפארביק דער פירמא פאסטעמקאמפ. נונמעהר אין דען בעזימץ דער פירמא בלאנקשטיין עט פרענקעל איבער-גענאנגען איזט. די פאבריק איזט יעמציט מיט דען נייעסטען מאשינען פער-זעהן אונד ערצינגט די שענסטען סאלאמי, זאווי אלע פערשיעדענען זעלבווארען-סארטען צו ביללינסטען פרייען. שמעהט אונטער אויפזיכט דעם בירזע דפה. Blankstein & Frenkel, Lemberg, ul. Gazowa 10. הויפט פיליאלען אין לעמבערג: קארל-לודוויג שמראסע 41, באימוף 18 באושניצא 20.

פיר ברוכלייזענדע ראדיקאלע הילפע אהנע אפערצייאן. פערלאנגען זיא גראטים אונד פראנקא דיא נייא ערשיענענע בראשיערע פאן מ. פרייליך, ספעציאליסט פיר כרוב-ליידענדע אונד ערפינדער דער ק. ק. פאט. באנדאווען, אין לעמבערג, גראדעצק-גאסע 35.

הישיבה הראשונה בגליציא בעיר בראדשין הנקובה בשמה "תורת חיים" שנוסדה ברשיון הממשלה יר"ה בשנה התרס"ה תחת השגחה הרב הגאון הגדול ראש המתיבה ואבר'ק הג"ל מ' פינהס הר"י איש הורוויץ שלימ"א מהנהלת רק ע"פ פקודת הגאון ראש הישיבה הג"ל, והאדריסה לכל עניני הישיבה תערך רק אל הנשיא ARON GELLER Bohorodczany (Galizien).

דיא פיינסטע אללער מארקען "צערעס" שפייזע-פעטט! דאס בעסטע צום באקען. בראטען אונד קאכען

Tsch

kenne für die Hautpflege, speziell um Sommersprossen zu vertreiben und eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen, keine bessere u. wirksamere medizinische Seife als die altbewährte **Bergmann's Lilienmilchseife** (Marke: 2 Bergmänner) von **Bergmann & Co., Tetschen a/E.** Vorrätig 4 Stück 80 Heller in den meisten Apotheken, Droguerien Parfümerien und Friseurgeschäften.

נייא ערעפפנעט!
כשר שטרענג ארטהאדאקס **כשר**
רעסטוראנט
 מיט גארטען
 דעם
JACOB PINKAS
 Wien,
 II., Lilienbrunnngasse Nr. 9.
 Ecke Hammer-Purgstallgasse.
פארציגליכע קיכע
 גוטע בעדיענונג! ציווילע פרייזע!
 רעפערענצען איבער כשרות ערטיילט זר. עהרוו. הערר ס. פירסט. ראכניער דער שיפשוהל.

טהעע
 פאן קראנען 3 ביי 10 פער ק"ג ביי
L. APPERMANN, BRODY
 פיר צופריעדענהייט גאראנטירט.

שריוואויין
על חג הפסח מלאנצקא
 הרוצה להיות זריו ונשכר יפנה אלו בעוד מועד ברבר קניית שליוואויין. המישהקה הזה נודע למדי (הפבריקה נוסדה זה חמישים שנה ע"י הרב הצדיק ר' שמעון יואב ז"ל) בטעמו ובריות המשבת בפי כל ועל כלם בזהירות יתרה בעניני כשרות כשעת הכנתו.
 לתועלת הקונים לאחרים הכינותו כלים קטנים מכילים 4 1/2 ליטר. המחיר עם הכלים 5 fl.
 הרוצים בזה ישלחו הפך הנ"ל או מעות קרימה והמותר ישלחו ע"י נאבנאחטע. — יש אתי הכשרים מכמה רבנים גדולי זמנינו ובחובות מהרב הצדיק מסאנדעק. אדרעסעט שלי:
SALOMON GROSSBARD.
 Łącko b. Altsandec.

GELD DARLEHEN
 zu 5—6% für kreditfähige Personen jeden Standes gegen Schuldschein, auch in kleinen Raten rückzahlbar, Hypothekendarlehen zu 4% effektiviert das Eskompte-Bureau:
D. S. Scheffer, Budapest
 VII., Baross-tér 13. sz.
 Retourmarke erbeten.

Wyd.: { **Naftali Hof.**
S. M. Lazer.
 Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer
 Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzu

Kennen Sie
Ochotnicki's Orientalische Zuckerwaren?
 überhaupt
 meine Specialität „Rahm - Bonbons“
 zu 1 Heller & 2 Heller Verkauf.
 Bitte machen Sie einen Versuch! Sie werden wie 1000 Andere mein ständiger Abnehmer sein.
 1 Postcolli 4 Kg. Netto Kr. 8.80 franco pr. Nachnahme.
 Preisliste Gratis & franco.
 Erste Galiz. Orientalische Zuckerwarenfabrik
Ch. S. Ochotnicki, Chrzanów.

ERSTES SPECIAL-HAUS
 von Echten **Grammophone-Phonographe**
 Engros & Endetail
JOSEF WECHSLER
 KRAKAU und WARSCHAU
 in Krakau, Grodgasse 71/II

עמפפיעלט עכטע קאנצערט גראמאפאנע. עכט נור מיט מארקע „שרייבעדער ענגעל“ ריעויע אויסוואהל פאן יודישען אונד העבראישען פלאטטען. — עכטער קאנצערט-גראמאפאנע מיט מארקע „שרייבעדער ענגעל“ זאמט 10 פלאטטען טען. נור 3 פלאטען. ניעמאנד זאל דיעזע בעטטע געלעגענהייט פערזוינען.
 פרייווקראנטע עט הויפטפערזויכניסעט אויף פערלאנ-גען גראטס אונד פראנקא.

Kaufmännischer Fern-Unterricht!
 בוכהירונג (אללע מעטאדען), האנדעלסקארעספאנדענען, דייטשע שפראכלעהרע, קויפמ. רעכנען, האנדעלסקונדע, ווארענקונדע, געאגראפיע, שאנשרייבען, וועלטגעשיכטע, סטענאגראפיע (אללע סיסטעמע) א. ז. ו. קאנן יודערמאנן אהנע בעואנדערע פארקעגנטוסיסע אים ברועפליכען וועגע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלעדנען.
 בייא גלייכצייטיגער טיילנאחמע אן 4 לעהרפאכערן, סטענאגראפיע גראטס.
Gründliche briefliche Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann.
 אנפראגען נור גענען רעטורקארטע. פראספעקטע א 35 העל. פראכעבריעפע א 1.20 קר.
Erstes commercielles Unterrichts-Institut. — Abteilung für briefl. Unterricht
A. eissmann, Podgórze-Krakau. H.-E.
 פיר דיא האנרעלסיוגענד אונגעטעבעהרליך! פערבעסערונג דער שטעללונג!

מודעה
 אהבכר להודיע כי הרחיים של מים שלי הנוסדה מחדש הוכשרו על טחינת קמח א-ד פסחא כפי ההכשר דלמטה, החטים כמו בן הקמחים נעשו לפות וטובים להפיק דצון הקונים, ומוכן הנני לשרת כאמונה את הבאים אתי בכרית המסחר. — מוסטער עט פרייווכלאטמער שולח אני חנם לכל דורש.

משה האבער
Erste galizische Turbinen-Walzen-Kunstmühle „MARYA“
Moses Haber, Strusów.
 ב"ה הכשר.

נתבקשתי מאת הגביר הנכבד והנעלה נודע לתהלה היר משה האבער נ"י, לבא לעיר סטריסוב לשום עיני עלי הרחיים של מים — „קונסטמיהלע“ — אשר הוקמה מחדש ביום להכשירם לחג המצות. נרציתי לו ופלטתי נתיב לשם. אנכי בצירוף ש"י ה"ג מרא דאתרא ה"ר אברהם נ"י האב"ד שם, שמנו עינינו על כל דבר ודבר בנוגע לבשרות, וכל אשר שאלנו לא מנע הגביר המרומם הר"מ נ"י הנ"ל לעשות. — והנה הרחיים עצמה נבנתה עתה מחדש כמסד עד התפחות פנים חדשות באו לכאן, לא נשאר אפוא כי אם לשום עין על יתר הרברים שיהיו בכשרות עצהיו"ט ופקחנו עינינו על כל דבר ודבר והפקחנו שומרים ומשגיחים שיהיו הכל עצהיו"ט האפשרי. החוטם הנה הנם נבדקים כטרם יטחנו על יד הרב המאה"ג כוי (הר אברהם האב"ד) בשם. בכן יאכלו עניים וישבעו מקמחות דרחיים הנ"ל כחג המצות וישבעו אף המתדרין אל יהי' לבם נקפם כי נעשה הכל עצהיו"ט בנוגע לבשרות.
 סטריסוב, יום א' י"ח מרחשון תרס"ו.

הק' משה באב"ד חופה"ק טרעמבאווא.
 הק' אברהם באב"ד חופה"ק סטריסוב.

להתודע ולהגלות
 היעמיט מאכע איך בעקאנט, דאסס איך דעם העררן
Natan Wolf in Stryj
 דען אליינפערקויף מיניער ועל-ווארען פיר סטריא איבערגעבען האכע.
 איך ערזוכע דאהער דיא גע-עהרטען קינדען אין סטריא זיך פעטרווענספאלל אן ה' וואלף צו ווענען, דא איך איהם
טאגליך
פרישע הרענווירשמעל
 זאוויא ברוסט שינקען אונד אללערלייא זעלבווארען אין בעסטער קוואליטאט ליעפערע.
 האבאכטונגספאלל
A. S. SPIRA
 כשר Dampselchwaaren-Fabrik
 Krakau, Krakaugasse 6.

נימנוזים עברי.
 בית הספר אשר לנו פה הקים לו מטרה נכבדה, לחבר חנוך גמור בכל מיני הלמוד של הגימנוזים עם ידיעה עמוקה בתורה ג"ד, דקדוק, גמרא ומפרשים. התלמידים יחוננו ע"פ האמונה המסורה לנו. תלמידים מגליציה ומרוסיה, שאינם בקיאים בשפת אשכנז, מוכרחים להכנס פה למחלקת ההכנה לחדשים אחרים, להכין לגימנוזים שלנו. מחיר הלמוד, המעון והמוזנות לתלמיד אחר מן חמשים כתר ולמעלה לחדש. יתר הפרטים מודיע תמיד
Dr. M. Jung, Rabbiner
 Ung. Brod. (Mähren).

PATENT-ANWALT
Dr. FRITZ FUCHS
 diplomierter Chemiker
 (beeidet)
Technisches Bureau
INGENIEUR A. HAMBURGER
 Wien, VII. Siebensterngasse 1.

אינע הערצענסזאכע
 פערלאנגט אין אללען מראפיקען נור
ה. ל. שפיטמ'ס
ציגארעטטענהילזען אויס קראקוי.
 אינע גראסע אנצאהל יודישע ארבייטער פיינדען דא איהר כראט, וואכני די קווא-ליטאט, זאווי די אויספיהרונג קיינעם-וועגס אנדערען נאכשטע הען.
 זוכט דאך ניכט בלאס דעם פאראורטיילס-וועגען יוסט פערעמדע אדער אויסלאגנדישע פאבריקאטע, וועלכע ביי דערזעלבע קוואליטאט טייערער קאסטען.
 די העררען ציאניסטען מאכע איך בעזאנדערס אויפמערקזאם, דאסס איך פאן יעדער שאכטעל איינען קרייזער דעם ציאנאל פאנד צופיהרע.